

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

OLOMOUC 2010

Veronika Svobodová

**Palackého univerzita v Olomouci
Filozofická fakulta**

Katedra bohemistiky

**Květa Legátová
(autorská monografie)**

Květa Legátová
(The author's Monograph)

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. Lubomír Machala, Csc.

Vypracovala: Veronika Svobodová

Olomouc 2010

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedené literatury.

Veronika Svobodová.....

V Olomouci.....

Mé poděkování patří panu doc. PhDr. Lubomíru Machalovi, CSc. za cenné odborné rady a obětavý přístup, s nímž vedl mou diplomovou práci.

OBSAH

I.	Úvod.....	6
II.	Autorský medailon	7
III.	Literatura o autorčině díle	14
IV.	Autorčina tvorba	
	1. Rozhlasová tvorba	18
	2. Tvorba pro děti	24
	2. 1. Povídky v časopisech	26
	2. 2. Postavičky	28
	2. 3. Korda Dabrová	33
	3. Próza určená dospělému čtenáři	39
	3. 1. Želary	40
	3. 2. Jozova Hanule	46
	3. 3. Mušle a jiné odposlechy.....	57
	3. 4. Nic není tak prosté.....	62
V.	Komparace autorčiných prací.....	66
VI.	Milá paní učitelko.....	72
VII.	Závěr.....	75
VIII.	Anotace.....	77
IX.	Použitá literatura	78

I. ÚVOD

Cílem diplomové práce o spisovatelce Květě Legátové alias Věře Podhorné a Věře Hofmanové (problematika autorského pokrývání je v práci zohledněna a bylo pracováno i s texty vydanými pod pseudonymem Věra Podhorná, který autorka užívala ve čtyřicátých a padesátých letech minulého století) bylo postihnouti charakteristických rysů její tvorby, a to od raných povídek publikovaných v padesátých letech v časopise Host do domu přes rozhlasové hry realizované v Českém rozhlase a následně i knižně vydané, až po prozaické práce vydané v době nedávné (2001-2009). Dalším úkolem této práce byl důkladný bibliografický soupis autorčiny tvorby zveřejněný pod všemi pseudonymy a snaha shromáždit co nejúplnější soupis ohlasů, kritik, recenzí, časopiseckých a novinových článků reagujících na autorčino dílo či podávající pohled na životopisná data Květy Legátové. Dílo Legátové je z hlediska žánrů velmi rozmanité, najdeme v něm sbírky povídek, črty, novelu, tvorbu pro děti a mládež i rozhlasové hry, které byly vydány celkem ve třech ucelených souborech. Práce také poukazuje na principiální omyl, kdy byla Legátová v mnoha médiích prezentována jako osmdesátiletá debutantka, ač literárně činnou byla již ve čtyřicátých a padesátých letech minulého století.

II. AUTORSKÝ MEDAILON

Mnoho čtenářů bylo prostřednictvím zkresleného obrazu, který o spisovatelce Květě Legátové naše média vytvářejí, uvedeno v omyl. Ještě v době nedávné téměř v každé recenzi věnované některému z jejích prozaických či dramatických děl nebo medailonu bylo mylně uváděno, že se jedná o u nás dosud nevídaný literární počín, neboť autorka debutovala teprve ve svých úctyhodných osmdesáti letech.¹ Jakoby tak jeden novinář školsky opisoval od druhého. Přitom by stačilo vyvinout pouze trochu vlastní iniciativy a při pouhém zběžném prostudování základních životních mezníků Květy Legátové by tak zjistil, že se jedná o autorku, když už ne zavedenou, tak přinejmenším zkušenu.

Ten opravdu první debut na poli prózy se odehrál již v padesátých letech, kdy jí v brněnském Hostu do domu pod pseudonymem *Věra Podhorná*² vyšlo v průběhu zhruba tří let na sedm próz. Ještě o pár let dříve, ve čtyřicátých letech, Český rozhlas odvysílal několik jejích autorských her a skečů.³ Po debutu v Hostu do domu přišlo knižní vydání sbírky krátkých črt o malých dětech *Postavičky (1957)* a také pokusu o dívčí román *Korda Dabrová (1961)*. Má práce tedy bude o ženě, která sice do naší literatury vstoupila několikrát, avšak teprve její poslední práce jí přinesly ocenění a také větší zájem čtenářské obce.

Každý člověk se snaží najít svou vlastní cestu, jak se vyrovnat s tím, co jej v životě potkalo, ať už je to myšleno v pozitivním či negativním slova smyslu, po svém, a Květa Legátová se rozhodla, že toto všechno promítne do své literární tvorby.

¹ Například Marie Homolová v Lidových novinách, Blanka Kostřicová v Literárních novinách či Petr Bílek v Souvislostech. Nebo v recenzi internetového knihkupectví Kosmas.cz doslova stojí: „Prvotina osmdesátileté autorky je mimořádným objevem.“ Jiný příklad z webových stránek Českého rozhlasu – Vltava: „Kniha je autorčiným prozaickým debutem (...)“. A podobných příkladů, kdy je čtenář uváděn v omyl, bychom našli ještě celou řadu.

² Pseudonym si „vypůjčila“ od své spolužačky Jarky Podhorné.

„Když člověk píše cokoli, v jistém smyslu nepíše nic jiného než paměti. Své i cizí, v tom druhém případě aspoň ze svého pohledu. Svou tvář autor před zraky čtenářů neskryje, i kdyby se o to snažil sebevíc. Není tedy důvod se snažit.“⁴ Mezi řádky tak autorka připouští, že v příbězích jejích hrdinů je možné hledat i její vlastní příběh. Tímto „doznáním“ je tak ke svým čtenářům mnohem upřímnější než autoři, kteří v úvodu své bezesporu silně autobiografické knihy uvádějí ono obligátní: *veškerá podobnost postav této knihy s reálně žijícími osobami je čistě náhodná.*⁵ Možná právě i pro tuto upřímnost a syrovou opravdovost s jakou píše a vypráví své příběhy, si Legátová získává stále nové a nové čtenáře.

Květa Legátová, vlastním jménem Věra Hofmanová, se narodila 3. ledna roku 1919 v rodině kantorů.⁶ Ostatně povolání rodičů, ale i samotné prostředí, v němž vyrůstala, ji ovlivnilo a formovalo natolik, že se rozhodla kráčet ve stejných profesních šlépějích jako její otec i matka. „V předškolním věku jsem se jim (myšleno rodičům, pozn. autorky) někdy vetřela do vyučování, seděla jsem tiše, aby mě nevyhodili – to pro mě bylo dost těžké – pozorovala jsem, poslouchala. Vycítila jsem obrovský rozdíl mezi matkou a otcem. Maminka měla k žákům blízko, učila tak, jako by si s nimi jen povídala. Smála se s nimi a nevadilo jí, že občas vykřiknou. Otec – to byl pedagogický chlad. Ne přisnost, jen odstup, a ten brzdil dětskou nenucenost. Matčina hodina bavila, u otce se jen vyučovalo (...)“⁷

³ Podrobnější informace jsou obsaženy v kapitole Rozhlasové hry.

⁴ Květa Legátová-Dora Kaprálová, *Návraty do Želaz, Rozhovor*, Host, 2005, 1.vyd., 172 stran

⁵ např. Michal Viewegh, *Báječná léta pod psa*, Petrov, 1997, 1.vyd., 248 stran, Barbara Nesvadbová, *Pohádkář*, Motto, 2008, 1.vyd., 208 stran

⁶ Otec pocházel z osmi dětí, matka velmi záhy po jeho narození ovdověla a o rodinu se tedy staral nejstarší dvacetiletý syn Tonek. Přes nesnadné životní podmínky se mu podařilo vystudovat učitelský ústav. O původu matky se mi nepodařilo nic bližšího zjistit. Pouze jsem narazila na fakt, že se svým budoucím mužem mohli uzavřít manželství až po první světové válce. V době Rakouska-Uherska nebylo možné, aby vdaná žena vykonávala své učitelské povolání. Platil totiž tzv. „celibát učitelek“. Žena, která se rozhodla pro manželský život, už dál toto

Ale vraťme se nazpět k okamžiku, kdy Legátová přišla na svět. Uvědomíme-li si, že to bylo již před bezmála sto lety a přičteme-li k tomu i fakt, že rodiče žili na vesnici, konkrétně v obci Podolí u Brna⁸, nebude pro nás žádným překvapením, že se tehdy rodilo doma. U porodu asistovala pouze tzv. porodní bába – v dnešní době bychom ji spíše nazvali porodní asistentkou či dulou. To, že domácí porody byly na vesnicích tehdy naprostou samozřejmostí, potvrzuje v knize rozhovorů *Návraty do Želár* i samotná Legátová: „Narodila jsem se doma za pomoci porodní báby, jinak to tehdy na vesnici ani nešlo. V každé vsi byla takzvaná porodní asistentka, měla na to lejtstro a na domku ceduli. Byla to vážená osoba. Půl doktora.“⁹ Jak již bylo uvedeno výše, řada situací, vycházejících z reálného autorčina života, se později promítla i do její tvorby.

Tímto způsobem se do jejího díla dostala zřejmě i postava svérázné bylinkářky Lucky Vojničové,¹⁰ která mezi svými sousedy fungovala právě jako tzv. „půl doktora“. Jednalo se sice pouze o prostou ženu, ta však, na rozdíl od ostatních obyvatel vesnice, znala léčivé účinky bylin a koření, a dovedla tak člověku laicky pomoci od jeho bolesti a trápení.

Od autorčina narození až do roku 1937 rodina cestovala po učitelských štacích. Kromě již zmíněného Podolí rodina žila například v Adamově, ve Střelcích u Brna či ve Vranově.¹¹ V roce 1938 se rodina Hofmanových natrvalo přestěhovala do kulturního a

zaměstnání vykonávat nesměla. Přijetím nové Ústavy toto všechno pominulo. In: Květa Legátová-Dora Kaprálová, *Návraty do Želár, Rozhovor*, Host, 2005, 1.vyd., 172 stran

⁷ Květa Legátová-Dora Kaprálová, *Návraty do Želár, Rozhovor*, Host, 2005, 1.vyd., 172 stran

⁸ V Podolí rodina bydlela přímo ve škole, která tam mimochodem stojí dodnes.

⁹ Květa Legátová-Dora Kaprálová, *Návraty do Želár, Rozhovor*, Host, 2005, 1.vyd., 172 stran

¹⁰ „Jediná osoba, která nepatřila k žádnému a současně náležela ke všem, byla Lucka Vojničová. Do horských chalup, do nichž se četníci odvažovali jen ve dvou, a oddychli si, když nedostali křivákem mezi žebra, vcházela Lucka bez obav a samozřejmě bez pozvání a na rozdíl od četníků dosáhla svého. Mnoha lidem pomohla, některým zachránila život. K děkovnímu obřadu se stavěla nevrle, proto jí neděkovali. Ve skutečnosti ji ani nemilovali. V kraji, v němž se věřilo na kouzla a čáry, představovala obávanou sílu. S nikým se nemazlila. Vulgárnost byla neodmyslitelnou součástí její osobnosti.“ In: Květa Legátová, *Jozova Hanule*, Paseka, 2002, 1.vyd. 110 str.

¹¹ „Když jsme se z Podolí přestěhovali do jiné vsi, byl to – co do luxusu – krok zpátky. Na Vranově jsme zpočátku svítili petrolejkou a vodu jsme po celou dobu vozili od kašny u kostela.“ In: Květa Legátová-Dora Kaprálová, *Návraty do Želár, Rozhovor*, Host, 2005, 1.vyd., 172 stran

společenského Brna, kde tehdy devatenáctiletá Květa začala studovat na filozofické fakultě brněnské univerzity obor čeština – němčina.

Na vysoké škole se setkala s řadou významných osobností – jedním z jejích vyučujících byl také literární kritik Václav Černý¹², na kterého si Květa Legátová odnesla mimojiné tuto vzpomínku: „Černý měl ve zvyku přednášet někdy francouzsky. Už v prvním semestru, což nebylo zvykem. Dokonce proti pravidlům. Pán od pošty se hlásil. Černý ho vyzval, aby pronesl, co má na srdci. – Pane profesore, jste povinen v prvním semestru přednášet česky. Já jsem zaměstnán na poště a francouzštinu se teprve doučuji. Narok ji budu ovládat.

Černý nemrkl. Dál přednášel francouzsky. Když skončil zeptal se:

- Pánové rozuměli?

Pánové zahučeli: - Ano.

- Pán od pošty rozuměl?

Pán od pošty vstal: - Ano. – Dámy taky rozuměly? Jarka (spolužačka Jarka Rosenbreierová, pozn.autorky) vstala. – Proč by vám, pane profesore, neměly dámy rozumět? – Ženy, jak známo, jsou duševně inferiorní. – Tak to mi není známo, pane profesore.

Černý se culil jak Mefisto. – Bylo by dobře, kdybychom si o tom pohovořili v akademické kavárně. Hodí se vám dnešní odpoledne? - Přijdu, pane profesore.

Posluchárna vřela vztekem, ale i závistí. Václav Černý a Jarka se sprátelili. Kritický měsíčník jí pod pseudonymem otiskl báseň.¹³

V době vysokoškolských studií se Legátová seznámila také s hlavním představitelem české dekadence Jiřím Karáskem ze Lvovic.¹⁴ Při četných rozhovorech se nejvíce zajímala o jeho polemiky (dle

¹² Václav Černý (1905-1987): literární kritik, komparatista a editor. Byl docentem na pražské filozofické fakultě, na Masarykově univerzitě v Brně působil jako mimořádný profesor. V roce 1939 založil *Kritický měsíčník*. Vydal studii *Ideové kořeny současného umění* (1929), *Esej o básnickém baroku* (1937), napsal také monografii *Karel Čapek* (1936). In: Kolektiv autorů, *Panorama české literatury (Literární dějiny od počátků do současnosti)*, Rubico, 1994, 1.vyd., 552 stran

¹³ Květa Legátová-Dora Kaprálová, *Návraty do Želaz, Rozhovor*, Host, 2005, 1.vyd., 172 stran

vlastních slov autorky byla právě polemika tím spouštějícím mechanismem, jež ji přivedl k vlastní literární tvorbě. Neboť se vášnivě ráda přela a dohadovala). Významné osobnosti najdeme také mezi spolužáky Legátové. Kromě Ivana Blatného¹⁵ to byl i Ludvík Kundera¹⁶, který byl již tehdy poměrně známým autorem.

Ačkoli Květa Legátová nikdy nepatřila do žádného oficiálního literárního seskupení, v době svých studií se stala členkou literární skupiny RAMPA, na filozofické fakultě pak ještě s dalšími třemi spolužáky založila tzv. literární kroužek neboli LIKR. „Že nejsem uvnitř žádné literární skupiny mi nikdy nevadilo, spíš naopak. Cítila bych se svazovaná. A věnovat se literatuře jako profesi, to už vůbec ne. Toho bych se dokonce bála. Velice jsem obdivovala ty, kteří se dali touto cestou. Jednou mi řekl jeden z nich: Divím se ti. Já bych při zaměstnání nic nenapsal. Já bych se zase neobešla bez zaměstnání.“¹⁷

Doba studií byla také momentem, kdy se její otec rozhodl být štěstí trochu nápomocen: rozpoznal totiž, že jeho dcera disponuje schopností, či lépe řečeno talentem, vyjadřovat se psaným slovem, a tak jednoho dne odnesl skeče mladičké Květy do brněnského rozhlasu. Již v tomto okamžiku vystupovala autorka pod pseudonymem své kamarádky Jarky Podhorné.¹⁸ V rozhlase tehdy pracoval František Kožík, čerstvý držitel Státní ceny za Největšího z pierotů. Právě jemu údajně Legátová vděčí za uvedení jejích prvních her. Na název těchto her si autorka však již nevzpomíná: „První skeče už bych nevyjmenovala. První hra byla pravděpodobně Olga Jeglovičová. Byla

¹⁴ Vlastním jménem Josef Jiří Antonín Karásek (1871 – 1951). Je autorem sbírek *Sodoma* (1895), *Zazděná okna* (1894), *Kniha aristokratická* (1896), *Sexus necans* (1897), *Ostrov vyhnanců* (1912). In: Kolektiv autorů, *Panorama české literatury (Literární dějiny od počátků do současnosti)*, Rubico, 1994, 1. vyd., 552 stran

¹⁵ Ivan Blatný (1919 – 1990) debutoval sbírkou *Paní Jitřenka* (1940), dále napsal *Melancholické procházky* (1941) a *Tento večer* (1945) In: Kolektiv autorů, *Panorama české literatury (Literární dějiny od počátků do současnosti)*, Rubico, 1994, 1. vyd., 552 stran

¹⁶ Ludvík Kundera (1920) básník, překladatel a dramatik.

¹⁷ Květa Legátová-Dora Kaprálová, *Návraty do Želár, Rozhovor*, Host, 2005, 1. vyd., 172 stran

¹⁸ „Jednoho dne se otec rozhodl jednat. Zanesl mé dílo do rozhlasu. Zeptala jsem se spolužačky Jarky Podhorné, jestli by jí nevadilo, kdybych něco napsala pro rozhlas a podepsala to Věra Podhorná. Chechtala se, nic od toho neočekávala, nejméně podraz. Pak se divila, ale bylo pozdě. Brněnská krasavice a ochránářka Květa Legátová je má další oběť (...).“ In: Květa Legátová-Dora Kaprálová, *Návraty do Želár, Rozhovor*, Host, 2005, 1. vyd., 172 stran

to detektivka „nicmoc“. Dobře si pamatuji jen to, jak celá naše rodina s napětím poslouchala a mně se roztrásla kolena trémou.“¹⁹

Píše se rok 1938, k moci se dostává Hitler, vypukla druhá světová válka a došlo také k uzavření českých vysokých škol. Během násilného přerušování studia začala Květa Legátová dávat kondice, čili doučovala menší děti. „Jenže to brzy nestačilo. Otcova penze padla zpoloviny na umořování dluhů, maminka musela nechat kantořiny už dřív, nebyla zdravá, bratr dokončoval gymnázium, babička žádný důchod neměla. Udělala jsem si rychlokurz na obchodní škole a nastoupila jsem jako písařka na finančním úřadě ve Valašském Meziříčí.“²⁰

Avšak po určité době se jí začalo stýskat po kulturním Brně, a tak si začala hledat nové zaměstnání právě tam. Nakonec získala místo učitelky němčiny na konzervatoři. Avšak i konzervatoř byla později zavřena a Květa Legátová skončila jako totálně nasazená v továrně na Starém Brně.²¹

Po skončení války měla Legátová jediný cíl: rychle dostudovat a sehnat si práci. Na filozofické fakultě tedy promovala rok po válce, v roce 1946. Po absolutoriu odešla na Slovácko, kde na tamních vesnických základních školách působila celkem deset let. „Na Slovácko jsem odešla z vlastní vůle, zvolila jsem si je ze dvou možností, které se mi nabízely. Mnoho mých kolegů se snažilo zuby nehty držet v Brně nebo aspoň někde nablízku, já jsem tu možnost – protekci – dokonce měla, ale cennější pro mě byly nové zkušenosti. Nikdy jsem toho nelitovala.“²² Slovácko se jí nakonec stalo velkou inspirací při její tvorbě. Během svého působení zde napsala

¹⁹ Květa Legátová-Dora Kaprálová, *Návraty do Želár, Rozhovor*, Host, 2005, 1.vyd., 172 stran

²⁰ Květa Legátová-Dora Kaprálová, *Návraty do Želár, Rozhovor*, Host, 2005, 1.vyd., 172 stran

²¹ „Část pracovních dnů jsem proseděla na nákladním autě a potom v lesích za Brnem. Tam nás odváželi při náletech. Když stojíš pod širým nebem, máš pocit, že ti letí bomba přímo nad hlavou. Sotva jsme si na to zvykli, přišel dvacátý listopad. Vracela jsem se hořícím Brnem, doma mě už matka hlasitě oplakávala. Dům nedaleko nás dostal plný zásah. Náš prý jen trochu poskočil.“ In: Květa Legátová-Dora Kaprálová, *Návraty do Želár, Rozhovor*, Host, 2005, 1.vyd., 172 stran

²² Květa Legátová-Dora Kaprálová, *Návraty do Želár, Rozhovor*, Host, 2005, 1.vyd., 172 stran

Postavičky, které se později staly základem baladických želarských příběhů, a také zde začala psát *Kordu Dabrovou*. Během tohoto působení také dálkově vystudovala matematiku a fyziku na Vyšší pedagogické škole v Brně.

V roce 1956 se vrátila nazpět do Brna, kde začala vyučovat na odborné knihovnické škole a zároveň téhož roku literárně debutovala v časopise *Host do domu*. V průběhu šedesátých a sedmdesátých let potom úzce spolupracuje s brněnským studiem českého rozhlasu, pro které píše celou řadu rozhlasových her. Ne všechny se dochovaly, ale i těch uchovaných je úctyhodný počet. V roce 1975 odchází Květa Legátová do důchodu a jelikož nemůže z politických důvodů publikovat, píše prozatím alespoň „do šuplíku“.

V roce 2001 Věře Hofmanové vychází pod dalším pseudonymem Květa Legátová soubor povídek nazvaný *Želary* a o rok později novela *Jozova Hanule*. Námět ke knize Legátová poslala do soutěže na filmovou povídku, kterou vypsala nadace Miloše Havla. Silný příběh nakonec přinesl filmu i nominaci na Oscara. Ve stejném roce, tedy 2002, byla autorce udělena Státní cena za literaturu – za román *Želary*. V průběhu dalších pěti let jí vyšly ještě knihy *Mušle a jiné odposlechy*, *Nic není tak prosté* a soubory rozhlasových her *Pro každého nebe* a *Posedlá a jiné hry*.

Květa Legátová se nikdy neprovdala, žije sama ve Vranově, v místech svého dětství.

III. LITERATURA O AUTORČINĚ DÍLE

Přestože patří Květa Legátová,²³ jak již bylo předesláno výše, k zavedeným autorům, o čemž svědčí i fakt, že od roku 2001 vydává téměř každý rok nový titul, není jí věnována ani v jednom z našich slovníků sebemenší pozornost. Můžeme sice argumentovat tím, že se do povědomí veřejnosti dostala teprve v již zmiňovaném roce 2001, kdy jí vyšla velmi úspěšná povídková kniha *Želary*, ale to nic nemění na skutečnosti, že literárně činná byla již v padesátých a šedesátých letech minulého století. A pokud toto literární badatelé nebrali jako pádný argument, proč Legátové věnovat pozornost, dá se to pochopit, ale jen stěží již můžeme tolerovat skutečnost, že se o ní nezmiňují ani jako o autorce rozhlasových her, ačkoli jich napsala desítky. Řada jich byla také v brněnském rozhlase realizována a od roku 1989 jsou její hry opět vysílány i nově inscenovány. Navíc patřila ke známé brněnské rozhlasové skupině²⁴, a tato informace by měla mít ve slovníku jistě své místo.

Legátová není zastoupena ani v torontském Slovníku českých spisovatelů (1982)²⁵, který zdaleka nereflektuje pouze autory disentu a exilu. Pod svým vlastním jménem Věra Hofmanová ani pod žádným ze svých pseudonymů není uvedena v příslušném oddílu (A-L jako *Legátová*, *Hofmanová* či M-Ž jako *Podhorná*) Slovníku českých spisovatelů od roku 1945 (1995 a 1998)²⁶. Jméno Květa Legátová se dokonce neobjevuje ani v žádném biografickém slovníku, kterých po revoluci vyšlo hned několik.

²³ V práci pracuji se pseudonymem Květa Legátová, ač jde ve skutečnosti o Věru Hofmanovou alias Věru Podhornou. Ostatní jména, pod nimiž autorka vystupovala, nejsou použita záměrně - nedojde tak ke zmatení ve výkladu.

²⁴ Do okruhu rozhlasových autorů šedesátých let patřili také Antonín Přidal, Ludvík Kundera, Milan Uhde či dramaturg Karel Tachovský.

²⁵ Věra Menclová, Václav Vaněk a kolektiv, *Slovník českých spisovatelů*, Libri, 2005, 2. vyd., 832 stran

²⁶ Ústav pro českou literaturu AV ČR, *Slovník českých spisovatelů od roku 1945 Díl 1., A-L*, Brána, 1995
Ústav pro českou literaturu AV ČR, *Slovník českých spisovatelů od roku 1945, Díl 2, M-Ž*, Brána, 1998

Je však třeba říci, že samotná Legátová editorům a slovníkářům jejich případnou práci nijak zvlášť neulehčuje. Už jen její pseudonymy poukazují na to, že se bude jednat o autorku zahalenou tajemstvím, která toho na sebe příliš neprozradí. Jedním příkladem za všechny může být i pořad *Rozhlasové memoáry*, který vysílala stanice Vltava jako seriál. I zde zůstala posluchačům autorka mnoho dlužna. Věnovala se zde spíše svým osobním postřehům a sebereflexi, než vlastním vzpomínkám na bezpochyby intenzivně prožitý a v mnohém naplněný život. Petr Pavlovský k tomu ve své kritice *O swingu, nebi, paměti a zvířatech* dodává: „Ale v tomto pravidelném pořadu nejde přece o to, abychom se dozvěděli, co si ten či onen mluvčí myslí o těch či o oněch obecných problémech dnešního světa; máme slyšet vzpomínky na konkrétní, pozoruhodný životaběh. Ukázalo se prostě, že jako fabulátorka je Květa Legátová mnohem atraktivnější než jako pamětnice.“²⁷

Oproti tomu vychází v roce 2005 kniha rozhovorů mezi autorkou Květou Legátovou, která k požadavkům novinářů na interview nebývá běžně vstřícná, a Dorou Kaprálovou pod názvem *Návraty do Želary*²⁸. Kniha je rozdělena celkem do sedmi kapitol, které jsou postupně věnovány autorčiným životním milníkům – dětství a život v rodině, školní a posléze i vysokoškolským létům, období války, otázkám víry a ateizmu, cestám hledání sebe sama či literární tvorbě. Navíc je kniha doplněna úplným výčtem bibliografie, stejně jako chronologickým soupisem rozhlasových realizací. Ač zde na sebe autorka mnohé ze svého života prozradí, nemůžeme po přečtení těchto dialogů říci, že bychom její osobu již důvěrně znali. Ale jakési elementární informace, s nimiž můžeme dále pracovat, zde přesto získáme. Na řadu otázek Legátová odpovídá obecně a snaží se skrýt za mnohoznačné glosování. Tvořbě Květy Legátové byla zejména v posledních letech (myšleno od vydání knihy *Želary* a také úspěchu stejnojmenného filmu) věnována

²⁷ Petr Pavlovský, *O swingu, nebi, paměti a zvířatech*, Divadelní noviny, č. 19, 2003

také řada recenzí a kritik, publikovaných zejména v literárních periodikách (*Tvar, Labyrint revue, Tvorba, Literární noviny, Host, Obrys-Kmen*), ale také na tzv. internetových blozích.

V menší míře je pak možné dohledat dobové recenze na prvotinu *Postavičky* a dívčí román *Korda Dabrová*²⁹. Oč příznivěji byly kritickou obcí přijaty *Postavičky*, o to negativnější kritiky se snesly na *Kordu Dabrovou*. Autorce byla ponejvíce vyčítána sentimentalita a banálnost příběhu, stejně jako neochvějně mravní profil hrdinky Korduly.³⁰

Kritické ohlasy reagující na autorčinu tvorbu můžeme rozdělit na dva okruhy. Jeden představuje souhrnné stati a články o životě a díle Květy Legátové, druhý zahrnuje kritiky zabývající se konkrétními tituly. Shrnující články a recenze umožňují náhled do autorčiných životopisných dat a také poskytují čtenáři ohlédnutí za její literární tvorbou. Za všechny bych kupříkladu uvedla nerozsáhlou, ale informačně obsažnou recenzi od Štěpána Vlašína, která vyšla roku 2003 v časopisu *Obrys – Kmen* pod názvem *Prozaička se třemi jmény*. Vlašín zde upozorňuje na fakt, který jiní ne všimavě přecházejí: „Na záložce novely Květy Legátové *Jozova Hanule* (nakladatelství Paseka, Praha – Litomyšl 2002) se sice dočteme, že jde o autorku, která v roce 2001 vtrhla na českou literární scénu jako meteor, ale pravda je trochu jiná. Věra Hofmanová (roč. 1919, povoláním učitelka) vstoupila do

²⁸ Květa Legátová-Dora Kaprálová, *Návraty do Želaz, Rozhovor*, Host, 2005, 1.vyd., 172 stran

²⁹ Hana Hrzalová, *O vkus a rozhled mladých*, Tvorba, 1962, č. 32

Bohumír Macák, *Epik dětské psychologie*, Host do domu, 1962, č. 4

Štěpán Vlašín, *Pokus o brněnský román*, Rovnost, 1962, č. 69

Lubomír Petr, *Neromán*, Červený květ, 1962, č. 6

³⁰ „Velké zklamání způsobila autorka, která přichází již se svou druhou prozaickou knížkou. Mám na mysli brněnskou Věru Podhornou a její román *Korda Dabrová*. Její prvotina, povídky *Postavičky*, byla dosti příznivě přijatá, třebaže to byly víceméně jen skici, etudy, prstokladová cvičení. Teď se pustila hned do románu. Záložka slibuje, že to je mnohem víc, než jenom dívčí román, jde tu prý o nesnadné a bouřlivé hledání životní cesty a názoru. Kdyby to byl jenom dívčí román, zaplat' pánbůh za něj. Ale on je to prostě špatný román. Hlavní hrdinka, studentka Korda Dabrová, je dcera největšího statkáře a všechno ji táhne k chudým. (...) Ne, tentokrát se brněnské nakladatelství nevyznamenalo. Vydalo knihu, jejíž úroveň je hluboko pod průměrem naší prózy, je to text sentimentální, banální a hlavně zmatený ve všem všudy. K jakému životnímu názoru došla po své cestě Korda Dabrová, zůstane i po přečtení záhadné. Ale je jasné, že špatnou cestou se dala autorka.“ In: Milan Jungman, *Jedna dobrá, jedna špatná*, Literární noviny, 1962, číslo 12.

literatury už na rozhraní padesátých a šedesátých let (povídkovou knihou *Postavičky 1957* a románem s ústřední postavou brněnské gymnazistky Korda Dabrová 1961) – a to pod pseudonymem Věra Podhorná.³¹

O omylu s osmdesátiletou debutantkou se ve své kritické stati zmiňuje také divadelní kritik a historik Petr Pavlovský: „Na záložce první polistopadové knihy (*Želary*) píše nakladatelství Paseka o *prvotině osmdesátileté autorky* a tento trapný omyl neuvedlo na pravou míru ani v té druhé (*Jozova Hanule*). Jestliže tedy první výbor rozhlasových her (*Pro každého nebe*) vyšel v jiném nakladatelství (*Labyrint*), lze to chápat jako výchovný pohlavek, ušředřený bohem nakladatelů Pasece za dosavadní přehmaty: autorku sice pro knižní trh (znovu)objevila, ale ne dost si jí hleděla. Teprve tato kniha je opatřena úvodem (Ludvík Kundera) a ediční poznámkou, ze které vyplývá, že její pořadatelé měli přístup přímo do autorčina archívu (...).³² Druhá skupina ohlasů reflektuje jednotlivé knihy Legátové. Nejpočetněji jsou zastoupeny kritiky věnované novele *Jozova Hanule* a povídkovému souboru *Želary*. Méně recenzí se pak soustředí na výběry z rozhlasových her *Posedlá a jiné hry*, *Pro každého nebe*, *Mimo tento čas*.

Tuto kapitolu jsem se snažila koncipovat tak, aby ve výsledku přinesla zpřesnění a doplnění dosavadních literárněvědných prací věnovaných tvorbě Květy Legátové alias Věry Hofmanové.

³¹ Štěpán Vlašín, *Prozaička se třemi jmény*, Kmen – Obrys, 2003, číslo 21

³² Petr Pavlovský, *Květa Legátová (1919)*, Panáček v říši mluveného slova – in rubrika Autoři, režiséři, interpreti, 2007

IV. AUTORČINA TVORBA

1. ROZHLASOVÁ TVORBA

Jakkoli je v celé řadě recenzí věnovaných tvorbě Květy Legátové mylně uváděn fakt, že se jedná o debutantku a neznámou autorku, je vhodné v souvislosti s touto kapitolou připomenout, že autorka, ač pod jiným pseudonymem, byla literárně činná již ve čtyřicátých letech minulého století, ne-li dříve.³³ Pod krycím jménem Věra Podhorná debutovala již v oktávě, kdy jí František Kožík do brněnského rozhlasu přijal několik skečů. Tato spolupráce pod Kožíkovým „vedením“ trvala až do roku 1948, kdy byly Podhorné alias Legátové v průběhu čtyřicátých let v rozhlase realizovány celkem čtyři hry – *Dvě* (1940), *Mořská vlna* (1942), *Splněná přání* (1948) a *Olga Jeglovičová* (1948). Dle doložené datace tedy vidíme, že své hry začala psát již na začátku čtyřicátých let, avšak za počátek autorčiny spolupráce s rozhlasem bývá uváděn teprve rok 1963, kdy do redakce brněnského rozhlasu nastoupil dramaturg Karel Tachovský,³⁴ kolem něž se seskupila tzv. brněnská škola rozhlasové hry (na počátku sedmdesátých let byla skupině zakázána veškerá činnost), jejíž členkou vedle jiných (Ludvík Kundera, Antonín Přidal, Milan Uhde, Roman Ráž...) byla právě i Květa Legátová, tehdy tedy publikující pod jménem Podhorná. Dramaturgie brněnského rozhlasu se zprvu zabývala adaptacemi klasických prozaických děl, zejména dílem Vančurovým. Tato spolupráce Věry Podhorné s rozhlasem však netrvala nijak dlouho, neboť po osmašedesátém byly autorčiny publikační možnosti

³³ Přesné vročení, kdy byly rozhlasové hry napsány, je značně problematické. Sama autorka si na některé své dříve napsané hry již dnes vůbec nevzpomíná, anebo jejich dataci nepřikládá patřičný význam a poskytuje o chronologickém řazení svých dramatických textů rozporné informace.

³⁴ Karel Tachovský: publicista, dramaturg, spisovatel, dramatik (12. 2. 1926 Brno - 29. 4. 1989). Absolvoval klasické gymnázium, po maturitě pracoval v Lidových novinách a publikoval v Rovnosti, začal (ale nedokončil) studium na Filosofické fakultě Masarykovy university v Brně. V roce 1956 byl redaktorem časopisu Host do domu. Od roku 1957 byl redaktorem a později dramaturgem literární a dramatické redakce

uzavřeny. Poslední rozhlasová realizace její hry proběhla v roce 1972, potom se na celých dlouhých devatenáct let musela nuceně odmlčet. Po sérii politicky podmíněných disciplinárních řízeních (například za údajně reakční recitování básně Jiřího Wolкера) byla prohlášena za politicky nespolehlivou a další publikační činnost jí byla na poměrně dlouhou dobu zakázána. Po celý tento čas autorka psala takzvaně do šuplíku, na rozhlasové vlny se znovu vrátila až po listopadu 1989, tentokrát však již ne pod pseudonymem Věra Podhorná, ale jako Květa Legátová. Soubor některých jejích her vyšel v roce 2003 také knižně, a to pod názvem *Pro každého nebe*. Výbor obsahuje celkem osm textů – *Sestra* (pravděpodobně 1949), *Ta vteřina* (kolem roku 1944), *Pro každého nebe* (1990-1991),³⁵ *Superkočka* (1993), *Třetí planeta* (kolem roku 1952), *Zajatec* (1968), *Triumf Razumova* (kolem roku 1962) a *Ostrov slušných lidí* (z cyklu pseudopohádek ze sedmdesátých let). O rok později následoval další výbor *Posedlá a jiné hry*, skládající se ze dvou částí. Ta první obsahuje hry – *Vladimír a Milá paní učitelko*, ta druhá potom – *Posedlá* (nově nastudováno v roce 2006), *Vědma od bílé skály*, *Legenda o ctnostné Dobromile* (1998), *První audience*, *Hvězda poselství* a *Noc s Bystrozrakým*. Konečně poslední výbor autorčiných dramatických textů vyšel v roce 2008 pod názvem *Mimo tento čas*. Dramatické povídky v této knize jsou rovněž rozděleny do dvou tematických oddílů, aniž by přitom byla respektována chronologie vzniku jednotlivých textů. Výbor sestává celkem z devíti poměrně rozsáhlých dramatických dialogů (*Červená náušnice*, *Klíček*, *Čtyřicet minut*, *Setkání*, *Nepřiměřená obrana*, *Olga Jeglovičová*, *Splněná přání*, *Cesta do Hlušic*, *Na zázrak je nutno si zvyknout*). Avšak ani tento výčet není kompletní, neboť

Československého rozhlasu v Brně, kde našel své životní poslání. Nastoupil tam v době, kdy na místě šéfa redakce střídal Oldřicha Mikuláška Jan Skácel. – informace jsem čerpala z portálu www.mluveny.panacek.com

³⁵ Hra byla oceněna cenou Prix Bohemia v kategorii *rozhlasová hra pro dospělého posluchače*.

Jedná se o původní rozhlasovou hru, adaptaci nebo dramaturgizaci s přihlédnutím k moderním trendům ve zvukovém designu do 60ti minut – informace jsem čerpala z portálu www.rozhlas.cz

Legátová napsala celkem na čtyřicet dramatických textů! Řada jich byla později interpretována i jiným médiem, než je rozhlas, texty byly později inscenovány na divadle i v televizi.

Výše zmíněné hry, tedy ty, které byly zpracovány do knižního výboru, je možné klasifikovat zejména z hlediska tematického. Podstatným rysem u autorčiny dramatické tvorby, stejně jako v případě jejích prozaických prací, je propracovaná psychologie postav. „Psychologická kresba figur je postavena do kontrastu s absurdní situací a většinou obligátním řešením konfliktu překvapivým zvratem. První autorčiny vážné dramatické pokusy byly evidentně zamýšleny jako reflexe druhé světové války čerpající z autobiografických zážitků,³⁶ míní v doslovu výboru *Posedlá a jiné hry* Lenka Jungmannová. Ostatně obdobné tendence můžeme vysledovat i v pozdější tvorbě Legátové, zážitky z války se konkrétně promítly do novely *Jozova Hanule*. Prožité události z období protektorátu se objevily například i ve hře *Ta vteřina*. Příběh, přesněji dialog, se odehrává v jakémsi bezčase – v jedné jediné vteřině, která vlastně ani nikdy nebyla. Čtyřicetiletý profesor Jiří Vondra se setká se svým o dvacet let mladším já. Po prvotním šoku z nestandardní situace následuje rozhovor, v němž se mladší „klon“ Vondry dozví, jakým směrem se bude ubírat jeho další život. Zatím nic netuší o genocidě, říšském protektoru a vůbec hrůzných událostech druhé světové války. „- Nemám odvalu. To, co bych vám mohl říci, je pro vás... nepředstavitelné. Jsou skutečně mrtvi. Všichni, na které byste se rád zeptal. A to není to nejstrašnější.

- Co je strašnější!...klamete mě, abyste mě postrašil! Vymýšlíte si, protože vás nemohu usvědčit ze lži!
- Nevymýšlím si nic. Nevíte, co bych za to dal, kdyby vše, co se událo, byla jen moje fantazie!

³⁶ Lenka Jungmannová, *Doslov aneb Řada neznámých*, doslov In: *Posedlá a jiné hry* – Květa Legátová, Paseka, 2004, 168 stran

- Co se událo?
- Kdybych vám to odepřel říci, klečel byste za chvíli přede mnou na podlaze. (...) Víte o tom, že jste árijec?
- Co je to?
- Žádný z vašich rodičů ani prarodičů nebyl Žid. Cítíte, jak trne v ústech to slovo? Žid. Myslíte si, že blábolím. Ne. Otevřete pravou horní zásuvku mého stolu. Tam o tom mám doklady. Musel jsem si je opatřit, protože mám černé oči a podezřelý nos. Pletli si mě.
- S kým?
- Vědecky se jim říká podlidé. Untermenschen. Znáte je taky. Jeden z nich vám léčí bolavý zub.
- doktor Sonnenschein?
- Ano. Je to podčlověk.³⁷

Podobně i *Sestra* je zasazena do doby okupace, stejně tak i hra *Vladimír*, jejíž děj je časově zasazen do konce války.

S pohádkovou tematikou potom pracuje autorka v dramatu *Noc s bystrozrakým*, v němž můžeme kromě jiného najít také výchovný podtext, přiznančný právě pro žánr pohádky. *Legenda o ctnostné Dobromile* čtenáře – posluchače zavede do prostředí pekla. Jedná se zde o klasickou pohádkovou komedii, v níž dobro vítězí nad zlem. Do tohoto cyklu lze rovněž zařadit i hru *Ostrov slušných lidí*.

Výsměch komunistické společnosti představuje divadelní hra *Pro každého nebe*. V ději vystupuje postava morálně zkaženého, sobeckého a prospěchářského Malce a Anděla, jež jej po jeho smrti provází posmrtným bezčasím, aby mu dal na výběr, rozhodne-li se pro „život po životě“ v nebi či pekle. Rozhodnutí to není zdaleka tak banální, jak by se na počátku hry mohlo zdát, neboť se člověk nerozhoduje svou vlastní volbou, nýbrž za něj promlouvá jeho charakter.

³⁷ Květa Legátová, *Pro každého nebe*, hra Ta vteřina, Labyrint, 2003, 166 stran

„ – Tebe se neptám...Pochop mě, pane Bože! Rodiče se rozvedli, byl jsem ještě kluk, bylo mi šestnáct! Divíš se, že jsem nedostudoval? Že mě vyloučili z té pitomé průmyslovky? Za co? Za to, že na mě kámoš svedl své první lumpárny! Za to, že mu to podplacenej třídní baštil! Celej sbor se pak proti mně spikl...A tak to šlo v jednom tahu...Koho jsem potkal, ten mě podrazil...i teď si to mám vyžrat za druhý?!...manželka primitiv, dcera hysterickéj blbeček...A pak jsem naletěl na tu rajdu! Za co můžu? Co jsem, to ze mě udělali!

- Rozhodl jste se.³⁸

„Navzdory metafyzickému dramatickému prostředí nejsme vtahováni do žádných složitých věroučných úvah; naopak, posluchač si může s úlevou říkat, že pokud něco „potom“ ještě je, mohlo by to být opravdu právě takhle prostě spravedlivé.“³⁹

V podobném duchu je i dílo *Milá paní učitelko*, v němž je zakódovaná kritika minulého režimu, i když v poněkud mírnější podobě. Tato hra, v níž se mladý traktorista svěruje své bývalé paní učitelce s peripetemií své dosavadní profesní dráhy, je výjimečná především svou formou. „Legátová totiž vyprávění podala jako hru ve hře, přesněji: rozhlasovou hru v rozhlasové hře, kde monologické pasáže představují pouhý rámec po sérii Slávkových, jazykově zdánlivě autentických dialogů s různými kolegy, které si jakoby v mysli přehrává.“⁴⁰

S prvky sci-fi se potom setkáme jak v dramatu *Třetí planeta*, v němž spolu rozpráví kosmonaut a mimozemská bytost, tak i ve hře *Superkočka*. Personifikované zvíře zde vystupuje jako bytost zabývající se výzkumem člověka.

Feministické ladění nalézáme v díle *Posedlá*. Děj zavede čtenáře – posluchače do prostor středověkého sídla, v němž probíhá romluva mezi kněžnou a jejím mužem, rovněž šlechticem. Hlavním hybatelem

³⁸ Květa Legátová, *Pro každého nebe*, hra Ta vteřina, Labyrint, 2003, 166 stran

³⁹ Petr Pavlovský, *O swingu, nebi, paměti a zvířatech*, Divadelní noviny, č. 19, 2003

⁴⁰ Lenka Jungmannová, *Doslov aneb Řada neznámých*, doslov In: *Posedlá a jiné hry* – Květa Legátová, Paseka, 2004, 168 stran

děje je nespokojenost mladé ženy, která byla ke sňatku, tak jak to bylo ve středověké společnosti běžným zvykem, přinucena proti své vůli. Žena je však natolik emancipovaná, že rozhodnutím svého muže vzdoruje a odmítá mu absolutní poslušnost. Posléze se rozhodne za všechna příkoří, která byla spáchána na její duši, pomstít. A ačkoliv je její manžel častokrát velmi tolerantní vůči jejímu, na tehdejší dobu poněkud výstřednějšímu, chování, zůstává nakonec pravda a síla rozhodnutí na straně mocnějšího, v tomto případě tedy na straně muže a žena dále zůstává tou, která popírá své vlastní já ve prospěch manželova úspěchu, zůstává ponížena a podřízena.

Ve všech těchto autorčiných dramatických textech se, více než v její prozaické tvorbě, projevil smysl a talent pro znamenité, rázovité dialogy, které určují dějový spád a zároveň představují autorku jako vášnivou diskutérku s jasným názorem na věc. „Oproti stroze kopaničářskému dialogu románu působí rozmluvy v rozhlasových hrách jako závratný *ping-pong* o mnoha polohách.“⁴¹ Široký tematický záběr rozhlasových her svědčí o autorčině bohatém rozhledu ve společenské, historické, vědecké i politické oblasti.

⁴¹ Ludvík Kundera, *Rozpomnutí*, předmluva In: *Pro každého nebe* – Květa Legátová, Labyrint, 2003, 166 stran

2. TVORBA PRO DĚTI

Při komplexním pohledu na dílo Květy Legátové by se mohlo čtenáři zdát, že tvorba pro děti a mládež žánrově vybočuje z řady autorčiných próz. Pokud však vezmeme v potaz spisovatelčino celoživotní povolání (kantorka), zjistíme, že tvorba pro děti je pouze jakýmsi logickým a přirozeným vyústěním jejího zájmu o děti.

Zájem o děti mohl být u Legátové podmíněn pouze její pedagogickou zkušeností s malými dětmi, neboť sama se mateřství nedočkala. Svým žákům se věnovala i mimo školní budovu, pořádala pro ně rozličné výlety a exkurze, a také s nimi secvičila nejedno divadelní představení. Nepodařilo se mi však již dohledat informaci, zda-li autorka kromě svých četných rozhlasových her určených pro dospělé posluchače (posléze čtenáře – výběry z těchto her *Pro každého nebe*, *Posedlá a jiné hry* a *Mimo tento čas* vyšly knižně v letech 2003, 2004 a 2008) napsala někdy také rozhlasovou inscenaci určenou výhradně dětem či mládeži. Ač zde mluvíme o tvorbě pro děti, není nutné nepředstavovat si pod tímto pouze pohádkovou tvorbu. Možná by se dalo říci, že spíše než pro děti píše Legátová o dětech. *Postavičky* nejsou fakticky nic jiného než drobné dětské portréty, vykreslující děti v jejich bezprostřední bezelstnosti, dětské touze, představivosti a v živelném projevu radosti.

Autorčina tvorba pro děti a mládež úzce souvisí také s tvorbou pro dospělé. Jak v *Želarech*, tak i v *Jozově Hanuli* či v povídkových souborech *Mušle a jiné odposlechy*, *Nic není tak prosté* nalezneme dětského hrdinu. Poněkud nestandardní je také prolínání dětské postavy z jedné knihy do druhé. To můžeme sledovat například na Kordě Dabrové, která se poprvé objevuje v souboru dětských črt *Postavičky* (1957) a o čtyři roky později je jí již věnována celá kniha určená dopívajícím dívkám *Korda Dabrová* (1961). Stejně tak se

v *Postavičkách* dočteme o (He)Lence Bojarové a jejím věrném kamarádu Vratislavu Lipkovi. Zatímco jsou zde pouze nastíněny jejich charakterové rysy, v *Želarech* a posléze i *Jozově Hanuli* je jim věnován mnohem větší prostor. Ačkoli se v *Postavičkách* autorka zmiňuje o dívce jako Lence Bojarové, nejsme na pochybách, že se v želarských baladách jedná o tutéž dívčí postavu, a sice Helenku Bojarovou. Lenka je zde tak pouze domácí zkrácenou podobou jména Helenka. Naopak u postavy Vratislava Lipky musíme mnohé odušit. V *Postavičkách* vystupuje pouze pod jménem Vraťa (příjmení Lipka se zde nikde neobjevuje), ale jeho charakteristika nás jistě nenechá na pochybách, že se skutečně jedná o Vratislava Lipku: „Dověděl jsem se o Vraťovi všechno možné. Podle synovcova názoru je to beznadějný vyvrhel, nenapravitelný lotr, ničema a darebák.“⁴²

Ve čtyřiceti ze sedmatřiceti drobných vyprávění vystupují jako ústřední postavy děti. Bezstarostné dětství, sny a touhy, zachycení dětských her je obohaceno místním dialektem. Užití místního nářečí dětmi, může být zvláště pro dětského čtenáře úsměvné:

- „- Dávals ty vůbec pozor, Lojzo?
- Nědával, veru (...)
- Je to tak, Lojzo, nemysli si, že ne.
- Já veru ništ nepovedám.“⁴³

Vztahy mezi rodiči a dětmi jsou pak zachyceny v želarských příbězích (Helenka a její matka, Lipka a jeho otčím), zde je navíc postiženo samotné dětství malých hrdinů a jejich rozličné prožívání této životní etapy. V povídkách hraje důležitou roli vztah matky a dítěte, motiv mateřské lásky, a také mezigenerační konfrontace.

⁴² Věra Podhorná, *Postavičky*, Krajské nakladatelství v Brně, 1957, 1.vyd, 152 stran

⁴³ Věra Podhorná, *Postavičky*, Krajské nakladatelství v Brně, 1957, 1.vyd, 152 stran, In: povídka *Lojza*

2.1 POVÍDKY V ČASOPISECH

Souboru krátkých dětských črt *Postavičky* předcházela u Legátové poměrně bohatá publikační činnost. V rozmezí let 1954 - 1956 jí vyšlo v redakci brněnského Hostu do domu celkem sedm povídek, z nichž některé posléze našly své místo i v její knižní prvotině, tedy v již zmiňovaných *Postavičkách*. V průběhu padesátých let tak vytvořila vcelku rozsáhlý soubor povídek. Všechny tyto mikro příběhy byly publikovány pod jednotným pseudonymem, a sice Věra Podhorná.⁴⁴

Jednalo se konkrétně o tyto povídky: *Postavičky (Drahulka, Lojza, Miloň, Korda, Jura), Jdu s babičkou do města, Polytechnická výchova, Mýdlová bublina, Postavičky – pokračování (Julka, Vincek, Helenka, Vraťa, Zuzka), Nová síla a Učitel a žák*. Je přirozené, že autorku v její tvůrčí činnosti ovlivnilo nejvíce prostředí, z něhož vzešla a v němž později i sama našla uplatnění, tedy prostředí školních lavic a studentů. Zájem o dětského hrdinu v ní potom zůstal po celou dobu její literární činnosti a promítl se do všech jejích knih. Již v této rané tvorbě můžeme tedy nalézt autorčinu pozornou vnímavost a porozumění pro malé hrdiny, stejně jako schopnost objevovat kouzlo nepoznaného, překvapivého ve zdánlivě obyčejných, banálních záležitostech a situacích, což je příznačné právě dětem. V těchto autorčiných prvopočátcích můžeme taktéž vyzorovat okouzlení kopaničářským krajem, který se jí stane povděčnou inspirací prakticky téměř pro celé její tvůrčí období. Dokáže v tomto nehostinném, drsném kraji vystihnout nejen svérázné a leckdy i komplikované lidské charaktery a osudy, ale také nespoutanou krásu okolní přírody, která řídí zákony vesnice.

„Na mou duši, nejkrásnější jízda na světě je v žebříňáku po polní cestě, když vůz skáče, vítr vám rve vlasy a na nohu vám šplíchá horká

⁴⁴ Pod totožným pseudonymem vyšel v padesátých letech, konkrétně v roce 1957 soubor dětských črt *Postavičky*.

polévka, protože bandasky mají špatné těsnění.“⁴⁵ Jak můžeme vypozařovat v další autorčině tvorbě, právě pobyt na Slovácku znamenal pro Legátovou námětově bohaté prostředí. Její psaní ovlivnilo nejen zcela odlišné prostředí, než ve kterém žila doposud, ale především pozoruhodní a svérázní lidé se všemi svými tradicemi, lidovými kroji a typickou slováckou mluvou. Pokud k tomu přidáme jedinečný vypravěčský naturel Legátové, její brilantní dialogy a úspornost ve výstavbě, máme dokonalou kombinaci pro neobyčejně čtivé, rázovité vyprávění s nepřiliš typickými hrdiny a životními osudy. Sama autorka jistě v té době netušila, nakolik jí tento kraj s namáhavým způsobem života bude až osudným, a že se promítne tak zásadně do její tvorby. Právě zachování místního koloritu podtrhuje u Legátové realistické ladění těchto povídek i pozdějších prací.

Období padesátých let minulého století můžeme sice považovat za přípravné období autorčiny budoucí literární činnosti, ale již tehdy se vyznačovalo zřejmou kvalitou. Především bych upozornila na živý jazyk, dějovou zkratku a hravé dialogy, které se později staly autorčinou silnou stránkou. Již na této rané tvorbě můžeme dobře vysledovat, jakým směrem se asi budou ubírat autorčiny další literární práce: z hlediska volby tématu, zakotvení v daném kraji a užití jazyka.

⁴⁵ Věra Podhorná, *Učitel a žák*, in: Host do domu, 1956

2.2 POSTAVIČKY :

Kniha s příznačným názvem *Postavičky* vypráví o malých dětech, přičemž zachycuje jednotlivé příběhy daných dětí, aniž by spolu nějak dále korespondovaly. Autorka se při psaní těchto dětských črt inspirovala již zmíněným profesním pobytem na slováckých kotárech. Vyšla z osobních zkušeností, z odpozorování dětského světa, jejich četných her a odposlouchání jejich rozhovorů.

Kniha je složena z třiceti sedmi kapitol. Pětatřicet z nich je věnováno výhradně malým dětským hrdinům. Zbývajících pět potom dává čtenáři nahlédnout na dětský svět jinými očima, a sice z pohledu pedagoga. Žádný dějový rámec tu však nenajdeme. Jednotlivé mikropovídky, které často svým rozsahem nepřesahují ani dvě strany, existují vedle sebe izolovaně a ani v jednom z pětatřiceti případů do sebe nijak nezapadají, neprolínají se, ani se navzájem nedoplňují. Přesto mají jedno společné – vypravěče. Ten nás provází jednotlivými příběhy a tušíme za ním samotnou autorku, tedy paní učitelku – zde vystupující pod jménem Jarka. Ta tyto děti vyučuje a má tak jedinečnou možnost odpozorovat jejich chování, jak během školního vyučování, tak i v jejich nejpřirozenějším prostředí, a sice v každodenním životě vesnice či rodiny.

Spisovatelka v každém z příběhů postihla realitu běžného dětského života, mnohdy přinášejícího něco nového, dosud nepoznaného, či překvapujícího a neočekávaného. Prostřednictvím těchto dětských črt seznamuje čtenáře s častokráte drsným vesnickým životem, nelehkými životními podmínkami, ale také dává nahlédnout do křehkosti dětské duše, mnohdy velmi zranitelné.

Ráda bych se zaměřila na několik povídek, které mě zaujaly, ať už postavou malého hrdiny či poutavým tématem a vyjádřila tak svůj postřeh. Jako první bych jmenovala povídku *Lenka*, v níž se

seznamujeme s malou, pětiletou Lenkou a jejím o sedm let starším kamarádem Lipkou. Oba dětské příběhy se pak mnohem více rozvíjejí v *Želarech* a také *Jozově Hanuli*. Zde se dočítáme o dobrodružné noční výpravě, na kterou se malá Lenka se svým kamarádem vydala tajně, jen co maminka usnula. Lipka jí chtěl ukázat starý rozpadlý mlýn, k němuž však přes bažiny nikdo jiný neznal cestu, jen on. „Dávno zemřeli ti, kteří postavili na řece to podivné stavení. Dnes je tam pánem Vratislav Lipka a není nikoho, kdo by mu to upíral.“⁴⁶ Malá hrdinka byla celým tím nočním dobrodružstvím natolik vzrušena, že nakonec usnula po cestě ještě dříve, než by jí Lipka ono strašidelné stavení stačil ukázat. Nezbylo mu tedy nic jiného, než malou Lenku vzít na záda a se spící dívkou se vrátit před jejich chalupu, kde již na ni čekala „vševidoucí“ matka: „Dva kroky před tmavou postavou ztrnul. To není Bojar. Na zápraží stojí matka. V jejím pohledu není překvapení. Napřáhla ruce a Lipka jí podal Lenku. Jako by to bylo něco samozřejmého. Pohlédli na sebe přes Lenčinu rozčuchanou hlavu. Zdálo by se, že nad ní stojí dva dospělí. Ale jedno z nich bylo dítě, protože proneslo docela zbytečně:

- Nesu vám Lenku, paní Bojarová.“⁴⁷

Dalším přitažlivým textem ze souboru črt mohou být příhody malé Kordy, jejímuž příběhu o čtyři roky později autorka věnuje celý román. S nespoutanou Kordou (jedná se o hypokoristikum ke jménu Kordula) se setkáváme ve scéně, kdy zachrání cizího psa před jistou smrtí a raději jej přivede ukázat místnímu lékaři, aby se na něj podíval a vlastně jej tak poprosit, aby se opuštěného a utýraného psa sám ujal: „Doktore, doopravdy nechcete psa? – Štěně spí s hlavou nataženou ke Kordině rameni.

- Čí je to pes?

- Ničí,...je svůj.

⁴⁶ Věra Podhorná, *Postavičky*, Krajské nakladatelství v Brně, 1957, 1.vyd, 152 stran, In: povídka *Lenka*

⁴⁷ Věra Podhorná, *Postavičky*, Krajské nakladatelství v Brně, 1957, 1.vyd, 152 stran, In: povídka *Lenka*

- Kdes ho vzala?
- Nikde... On za mnou šel sám.

Nevrle, neochotně vypravuje. Jak uviděla u rybníka cizího kluka, který tahal za uši štěně. Jak štěně pištělo. (...)

- Doktore, kolik stojí živení psa?
- Tobě se ten pes moc líbí?
- Vůbec se mi nelíbí. Je to hloupý pes. Do všeho kouše.
- Tak ho zažeh!
- To nejde!
- Proč?

Korda mlčí. Byla bita a bude denně bita pro toho psa. Ale neopustí ukňučené mládě, závislé na její péči, nezapudí je, kdyby ji utloukli.

Doktor Kovář to ví.

- Já si ho vezmu, Kordo.

Kordiny bohatýrské oči se široce rozevřely.

- Budete mu dávat žrát?
- Ano.
- A máte bednu, ve které by mohl spát?
- Mám.
- ...A zítra vám přivedu kozu, která má vši.⁴⁸

Autorka nechává v *Postavičkách* prožívat děti vzájemnou starost jeden o druhého (*Lenka*), či jen strach z neznámého, dosud nepoznaného (*Mánička*), vede je k poctivosti (*Slávek*), poukazuje na jejich nevšední talent, který ne vždy musí být objeven a oceněn, či alespoň podpořen a dále rozvíjen (*Vraťa*). Poutavá je také kapitola, kde spisovatelka vystihla krásu a kouzlo dětských her, které dnešní děti již neznají (*Madlenka*). Ony hry jsou vytvářeny na základě dětské imaginace, čímž je zároveň vytvářen prostor i pro uplatnění čtenářovy fantazie. Autorka zde rozvíjí také přirozenou touhu dětí po poznání (*Viluš*). Ve dvou povídkách navíc trefně vystihla tamní dětskou mluvu

⁴⁸ Věra Podhorná, *Postavičky*, Krajské nakladatelství v Brně, 1957, 1.vyd, 152 stran, In: *povídka Korda*

a jazyk. Ukázkou slováckého nářečí můžeme najít v již zmiňované kapitole pod názvem *Lojza*, naproti tomu epizodka *Zuzka* je věnovaná dívence, která má strach, že nedovede dobře vypracovat úkol ze slohu, neboť se domnívá, že je na psaní „úplně hloupá“, a tak tajně, aby rodiče nevěděli, píše své tetičce a prosí ji, aby ono slohové cvičení napsala místo ní. Na celém příběhu je úsměvná skutečnost, že ačkoli si dívka myslí, že není schopna dát dohromady souvislou větu, natož učinit popis výletu do přírody, dle učitelova zadání, napíše tetičce dlouhý dopis, dokonce s podrobným popisem onoho zmiňovaného výletu: „Jsem smutná a nešťastná, tetinko, protože propadnu ze slohu. Teti, dá se propadnout ze slohu? Že ne? Pravopis mám:1. Ale na sloh jsem moc hloupá (...) A teď jsme byli na vycházce a budeme o tom psát úlohu. Já jsem chtěla dávat pozor a chtěla jsem si všechno zapamatovat, jenomže jsme byli v lese a kvetlo tam takové žluté kvítko, tak jsem si je šla utrhnout. A pak tam byl strom přelomený v půli. Taky tam lítal motýl, takový malý a modrý. Sedl si na trávu a houpal se. Moc neváží, že ne, teti? A mravenci nosili jehličí a bylo jich moc, musela jsem jít opatrně, abych některého nezašlápla. Tetinko, bojí se mravenec člověka? (...) Nezrad' mě, teti, na Tobě všechno závisí. Napiš mi velice brzo! Tvá Zuzka.“⁴⁹

Autorce se podařilo velmi výstižně postihnout psychologii dětské postavy prostřednictvím protagonistů jednotlivých povídek. V nich se můžeme přesvědčit o tom, že ač děti vyrůstají v podobných podmínkách, každé je jiné, mají rozličné povahy a každé z nich je osobností (i když ještě ne plně rozvinutou).

Až na výjimku (*Lojza*) se v knize, zřejmě kvůli ohledu na dětského čtenáře, nepoužívá nářečí, i když všechny postavy pocházejí z prostředí, které je utvářeno zejména dialektem. *Postavičky* jsou psány spisovnou češtinou.

⁴⁹ Věra Podhorná, *Postavičky*, Krajské nakladatelství v Brně, 1957, 1.vyd, 152 stran, In: *povídka Zuzka*

Jednotlivé dětské črty jsou doplněny ilustračními portréty od Františka Doubravy. Jedná se o jednoduché černobílé perokresby.

Kniha může být sice dnes pro dětského čtenáře méně poutavá, než v době, kdy byla napsána, neboť dnešní malý čtenář je více než textem samotným, vychováván spíše obrazovou stránkou nesoucí rukopis z dílny Walta Disneyho (dnes již ve většině knih určeným dětským čtenářům převládá složka obrazová nad složkou textovou, v tomto případě hovoříme o tzv. ikonickém houstnutí). Přesto je zde umně zachycen dětský naivní pohled na svět, jež je spojen s typickou dětskou zvědavostí, údivem nad vším novým a nepoznaným.

Při psaní autorka využila také situačního a jazykového humoru, i to může být jedno z hledisek, proč by měl dnešní malý čtenář sáhnout právě po této knížce.

2.3 KORDA DABROVÁ:

Titul knihy čtenáři sice napoví, o kom tento román bude, nenaznačí však již, o co v ději půjde. Jedná se o typický tzv. bezpříznakový titul díla. Za protagonistku této knihy si autorka zvolila dospívající dívku Kordu a děj zasadila do reality třicátých let minulého století. (V knize se setkáváme s nejrůznějšími hypokoristiky, nadto u docela malých dětí autorka zcela samozřejmě používá deminutivum. Pro ilustraci několik příkladů: Boža, Dora, Alka, Jena, Lojza, Želka apod.) Korda je dcerou poměrně dobře situovaného statkáře, sama však na studiích v Brně žije v polorozpadlém, nevzhledném pavlačovém domě s „proletářskými nájemníky“. Korda se snaží oprostít od předsudků, které panují v její rodině (zejména se svou matkou má mladá dívka dosti komplikovaný vztah), snaží se naopak sblížit s obyvateli tohoto pavlačového domu, na což její rodina nahlíží se značným despektem. Vystupuje dosti nekonvenčně. Nejednou si pak obyvatelé nájemního pavlačového domu zasáhnou navzájem do života a možná i více, než by sami chtěli a původně zamýšleli. Hrdinka postupně nalézá vlastní cestu životem a formuje svůj postoj k ostatním lidem. Tříbí nejen svůj, ale i jejich charakter, čímž tak autorka odkazuje k sentimentálnosti starých dívčích románů z předminulého století.

Korda vyrůstá spolu se svými dvěma mladšími sestrami a rovněž mladším, avšak nevlastním bratrem Jenou, na statku v obci Černoseky. Z knihy se dovídáme také dávnou minulost, a sice jak to bylo s otcem hlavní hrdinky, který se rodinného gruntu ujal ne zcela dobrovolně. Jako charakterní muž totiž přijal tento závazek za svůj úkol a službu předkům, po nichž selské stavení i s rozlehlým hospodářstvím zdědil. Dočteme se také o nuzných poměrech, z nichž pocházela Kordina maminka Maryška a jak rychle přivykla lepšímu způsobu života. Čtenáři je rovněž objasněna i přítomnost malého Jeny, kterého rodina vychovává. Je přijat téměř za vlastního, neboť jeho otec je na dalekých

cestách po světě a nemůže se o syna starat. Postupně se setkáváme také s dalšími postavami: Kordiným věrným přítelem Horymírem, který spolu s ní jako jediný z vesnice studuje, s obyvateli pavlačového domu (s tajemnou houslistkou Dorou, prostitutkou Ájou a její ustrašenou dcerkou Růženkou, která díky Kordině přičinění skončí v pěstounské péči tiché a zádumčivé švadlenky Vojtěšky – ta dá dítěti hlavně lásku, které se od vlastní matky nedočkal). Dále je tu starý a chudý dobrák švec, hašteřivá hokynářka a malý, věčně otrhaný Lojza), potkáme se také s některými Kordinými spolužačkami z brněnského dívčího lycea, stejně tak i kantory. Během odvíjejícího se příběhu je čtenáři také odhalena postava tajemného Jenova otce, který se po návratu z cest rozhodne o syna starat a zahrnout jej ve své brněnské vile veškerým přepychem, který do té doby chlapec nepoznal. Opomenout nesmíme ani postavu lékaře Kováře, který je pro Kordu velmi důležitým člověkem. Poprvé se s ním setkáváme již v *Postavičkách*, zde je mu však věnován podstatně větší prostor. Korda k doktorovi přilnula již jako malé dítě, a když trochu povyroستla, trávila u něj veškeré volné dny, neboť u ní probudil zájem o medicínu, kterou by chtěla Korda po lyceu vystudovat.

Korda Dabrová není klasickým dívčím románem, tak jak jej známe v dnešní době⁵⁰. Dívka zde neřeší „tradiční“ starosti dnešních mladých dívek, tedy jak se líbit chlapcům či co si obléknout na sebe. Kordiny starosti jsou mnohem prozaičtějšího charakteru a dnešním dospívajícím slečnám zřejmě i hodně vzdálené. Avšak stejně jako dnešní hrdinky dívčích románů i naše hrdinka řešila mezilidské vztahy. Opět však v poněkud jiné rovině. Řešila svůj vztah k matce a ostatním sourozencům, pohrdala městskými paničkami a jejich dcerami, které každoročně přijížděly do Černosek na tzv. letní byt. Mnohem lépe se cítila ve společnosti obyčejných a mnohdy i prostoduchých lidí, jimž se snažila, častokrát i proti jejich vlastní vůli, v rámci svých možností

⁵⁰ viz v Česku nejprodávanější autorka románů pro dospívající dívky Lenka Lanczová

pomoci. A pokud na něco její síly nestačily, neváhala k pomoci vybidnout někoho třetího (velmi často se díky dívčině nesmlouvavé povaze stával „nechtěným“ pomocníkem a mecenášem chudých Jenův vlastní otec, jež disponoval tím, co Korda nikdy k životu nepotřebovala – patřičným finančním obnosem):

„-Dostala jsem nápad, který se vám bude zdát potřeštěný. Ale až vám vysvětlím...

-Poslouchám vás.

Vedle se Jena hlasitě směje. Jaká je to hra, při níž se děti smějí? Je s ním Horymír.

-V našem domě, totiž v domě paní Rezkové, je dítě, o které se musím postarat. Je jí pět let, možná, že jste ji viděl.

-Nepamatuji se. (...)

-O Růžence skoro nebudete vědět. Vůbec nezlobí. Na trošce peněz vám jistě nezáleží. Jena bude rád.

-Vy jste s ním o tom mluvila? –táže se otec ve zlé předtuše.

-Ano. Už se těší.⁵¹

Hlavní hrdinka dokonce ani nehledá lásku, tak jako jiné dívky v jejím věku. Jí k pocitu štěstí stačí, že má věrného a důvěrného přítele Horymíra, s nímž v závěru knihy prožívá strach o jeho život, když vážně a dlouhodobě onemocní. Zřejmě také mnohem více než její vrstevnice klade důraz na vzdělání. V těchto pasážích můžeme objevit autorčinu lásku k polemikám a sofistikovaným dialogům:

„-Co je vám k smíchu, slečno Kordo?

Nedivil by se, kdyby řekla: Vy. Ukázala do výkladní skříně.

-Představte si, že by se jiné zvíře zdobilo cizím peřím nebo cizími chlupy. Když se na to podíváme odpoutání od současné konvence, je to vyšší stupeň komiky.

-Děkuji vám, že jste neřekla jiné dobytče. Snad máte pravdu. Snad jsme skutečně jen nejvyspělejší druh bestie, ale...

⁵¹ Věra Podhorná, *Korda Dabrová*, Krajské nakladatelství v Brně, 1961, 1. vyd., 263 stran

-Ale mělo by se o tom v zájmu lidské prestiže pomlčet?

Dal se vyprovokovat.

-Kdybych věřil, že se člověk liší od zvířat jenom zvýšenou brutalitou, musil bych si zoufat!

-Liší se také zvýšenou samolibostí. Já vidím, jak je vám to nepříjemné, ale když jste se smířil s myšlenkou, že se udržíte naživu jen požíváním cizích těl...

-Ušetřte mne toho, prosím vás!

-Na tomhle zrovna nelpí žádná hana, tady jsme mimo vši morálku...⁵²

Ve výsledku kniha přináší vyprávění o netradičním vnímání okolního světa jedné mladé dospívající dívky. Korda si postupně formuje své emocionální i etické cítění a snaží se vytvořit si vlastní názor na lidi ve svém okolí i na nejrůznější životní situace. Autorka zde poukázala na dívčin smysl pro čest a spravedlnost, zdůraznila hodnotu skutečného přátelství (kamarádstvím s Horymírem)

a vzájemné pomoci lidem v nejbližším okolí (malá Růženka). Do románu tak začlenila vše podstatné, v čem by mladé dívky – čtenářky měly hledat své ideály: přátelství, solidarita a láska. A právě zde mnozí doboví kritici spatřovali hlavní problematičnost románu *Korda Dabrová*. Poměrně výstižně to vyjádřila ve své recenzi například Hana Hrzalová: „V čem je problematičnost této nové prózy brněnské autorky? Ne v tom, že pustila tentokrát do zpracování náročnějšího a složitějšího útvaru (...) Ani v tom, že hledala, kde je tzv. styčný bod mezi Kordou, statkářskou dcerkou-studentkou, a mezi chudáky z města i vesnice. Pochybenost této práce vidíme jinde: spolu s realitou třicátých let (...) dostalo se do textu i hodně z manýry, jíž se v třicátých letech psaly romány pro dívky, a dost i z tehdejší představy o úkolech a charakteru literatury pro dospívající děvčata. Kordu Dabrovou spojuje s nimi povrchnost kapitol, místy stojících až na hranici banálnosti, náznaky jiných než přátelských vztahů, neurčitost

⁵² Věra Podhorná, *Korda Dabrová*, Krajské nakladatelství v Brně, 1961, 1. vyd., 263 stran

postav a jakási papírová jejich vnitřní složitost a konečně samo pojetí hrdinky. (...) Ona, dcerka ze statku, si našla přítele v chudém chlapci, v Brně žije v činžáku na předměstí a je tu ošetřovatelkou, kamarádkou a dobrodincem hladových. Pomáhá chudákům kolem sebe radou, jídlem i penězi. A právě vztah Kordy k chudým, jímž jsou v knize vymezeny jednotlivé epizody, je jedním z pramének sentimentálnosti a falešné romantiky, které podbarvily některé její partie.⁵³

V příběhu svěhlavé a nebojácné Kordy navíc můžeme najít paralelu k dalšímu dívčímu románu, a sice *Robinsonce* Marie Majerové.

V obou knihách, jak v *Postavičkách*, tak i *Kordě Dabrové*, si autorka kladla za cíl poučit a zároveň tak vychovávat své čtenáře. Didaktický aspekt je patrný zejména v dětských čtách, zatímco v případě Kordy je přirozeně včleněn do příběhu, do dívčina bezprostředního charakterního chování.

Dějštěm obou knih jsou chudé vesnice, jejichž zevrubnému popisu však spisovatelka nevěnuje přílišnou pozornost, spíše se omezuje na stručný popis okolní krajiny a přírody, neboť si je vědoma skutečnosti, že knihy jsou určeny zejména mladému čtenáři, kterého primárně zajímá samotný děj příběhu, než obsírně líčené popisy okolí. Knihy navíc přinášejí konfrontaci s prostým vesnickým a společenským městským způsobem života (Kordina rodná obec a město, ve kterém během školního roku žije a studuje. A chlapci z *Postaviček*, kteří se v povídce *Viluš* dostávají na plavecké závody do města a jsou okouzlení zcela jiným a pro ně neznámým světem). Kontrast je vystaven nejen na markantních rozdílech obou prostředí, ale zejména na odlišných způsobech žití. Zatímco lidé z města žijí poněkud hektičtější způsobem života, zato ale podstatně zajímavějším, nedbajíce přitom na staré rodinné tradice, lidé z venkova stále

využívají cenných poznatků předchozích generací a žijí v souladu s okolní přírodou. Jakoby tak vedle sebe existovaly dva naprosto odlišné světy. Starý a nový.

⁵³ Hana Hrzalová: *O vkus a rozhled mladých*, in: *Tvorba*, ročník 27, č. 32, 1962

3. PRÓZA URČENÁ DOSPĚLÉMU ČTENÁŘI

V následující kapitole se budu věnovat analýze novely a také souborů povídek Květy Legátové. Jedná se konkrétně o tyto knihy: *Želary, Jozova Hanule, Nic není tak prosté a Mušle a jiné odposlechy*. Tato její prozaická tvorba zaujímá stěžejní místo vedle jejích rozhlasových her, o nichž jsem pojednávala v jedné z předcházejících kapitol.

Výše zmíněnými knihami často prostupují analogické motivy, jako jsou například různé podoby lásky – partnerská, mateřská, láska k rodné vesnici – chalupě, vztah dětí a rodičů či motiv viny a trestu. Zatímco v želarských povídkách autorka vychází spíše z každodenní dějové situace, v novele *Jozova Hanule* se pokouší o vykreslení místní atmosféry, která tvoří kulisu hlubšímu psychologickému pojetí Hanina příběhu.

3.1. ŽELARY:

Po více jak čtyřicetileté odmlce, během níž Legátová nepublikovala, ale ani nepřestala psát rozhlasové hry, vydala autorka v roce 2001 další prózu. Krycí jméno Věra Podhorná tentokrát vyměnila za pseudonym Květa Legátová. To, co započala v *Postavičkách*, dále rozvedla v povídkovém souboru *Želary*. Znovu zde tak ožili její dětští hrdinové: malá Helenka Bojarová a její „bratr po mléce“, želarskou společností vyděděný chlapec, Vratislav Lipka. Povídkový cyklus s největší pravděpodobností nese řadu autobiografických rysů, vykresluje profily lidí a popisuje události, které Legátová při svém působení na vesnických školách zřejmě skutečně zažila, či je znala zprostředkovaně z vyprávění. Stejně jako u autorčiny tvorby určené dětem najdeme i zde akcentování morálního postoje k životu a pěstování harmonických vztahů se svým nejbližším okolím.

Želary se od *Postaviček* či *Kordy Dabrové* liší částečně lokalizací (děj se sice opět odehrává na vesnici, ale tentokrát jde o horskou dědinu s drsnými životními podmínkami, kde jsou její obyvatelé zcela odříznuti od okolního světa), a pak je v želarských textech také velmi dobře patrná vyšší stylistická úroveň a vytříbenější jazyk.

Želary, představující komponovaný cyklus celkem osmi povídek (*Zrcadlo ve větru*, *Miniatura*, *Pravidla hry*, *Jako modrásek*, *Mít bratra*, *Muž z mlhy*, *Rosnička a Barborka pro milého*) jsou příběhově rázovitou prózou, odehrávající se v osobitém prostředí. „Povídky nejprve zaujmou zvláště lomenou pokorou vůči příběhu. Legátová vychází z tradiční linie české prózy, jazykově lze najít jistou příbuznost se světem Čapkovým, Olbrachtovým, lyricky obrazivým jazykem Vančurovým či kultivovaným jazykem Jana Čepa.“⁵⁴

⁵⁴ Dora Kaprálová, *Dobře zabydlené bludiště*, Host, 2002, číslo 1

Spojuje se zde „určitý tradicionalismus: je to utkvění v deskriptivní, kronikové struktuře, do níž jsou jako démanty zasazeny více či méně bolavé příběhy rámcované vymezeným prostředím vyhraněné lokality.“⁵⁵ Veškerý děj knihy je provázen geniem loci smyšlené podhorské vesničky Želary, jejíž předlohou byl autorce Starý Hrozenkov, jedna z jejích učitelských štací: „Ztracená varta na hranici Moravy a Slovenska, učilo se ve staré dřevěné celnici z dob Slovenského štátu. Na kopcích vesnice, do kterých nic nejezdilo, ve kterých nebyla elektřina. Kamenité kotáry, bramborová pole. Krpce. Nádherné kroje, vyšívané pracným křížkovým stehem. Desky ze sudů, používané v zimě jako lyže. Když ses vyšplhala na kopec, připadala sis jak v sedle velehor. Ovšem největším překvapením byla pro mě mimořádně nadaná děcka. V kraji alkoholiků.“⁵⁶

Vedle prostředí, které je určujícím prvkem pro náladu knihy, jsou v tomto ohledu směrodatné také četné satiricky vyličené postavy. Ty často přecházejí plynule z jedné povídky do druhé. Zatímco v jedné může být daná postava pouze epizodní, v následujícím příběhu se z ní rázem stává protagonista a samozřejmě tento princip funguje i obráceně. Lidské osudy a příběhy se zde navzájem prolínají a ovlivňují se jak v prostoru, tak i v čase. Nositeli těchto životních příběhů jsou až na výjimky prostí lidé, (což je pro Legátovou příznačné) kteří se, tak jak to na malých vesnicích bývá, navzájem pozorně sledují, vynášejí soudy o druhém, ale také si vzájemně pomáhají. Všechno toto spoluvytváří realistický obraz života dané vesnice.

Děni ve vesnici „dominuje“ rázná žena Lucka Vojničová, která plní hned několik úloh – pro místní představuje autoritu, která zná nejen všechny léčivé byliny a jejich účinky, ale také zastupuje roli vědmy a porodní báby. Její léčitelské schopnosti a znalosti oceňuje a

⁵⁵ Ivo Pospíšil, In: *Český kvázipostmoderní román: poetizace automatismu a zrození „nového člověka“*, zdroj: www.phil.muni.cz

⁵⁶ Květa Legátová-Dora Kaprálová, *Návraty do Želary, Rozhovor*, Host, 2005, 1.vyd., 172 stran

uznává dokonce i lékař spolu s ostatními místními představiteli inteligence (pan řídící či pan farář). Tak trochu mimo vesnici stojí důlní inženýr Šelda spolu se svou setrou, která již od mládí žije v klášteře coby řádová sestra Isabela. Žijí, jako by se jich život ve vsi ani netýkal, a přece jsou s ní spjati více, než si oba připouštějí.

Jako v předchozích knihách Legátové i v *Želarech* se objevuje motiv mateřské lásky, která může mít několik různých podob. Tu obětavou, milující a všeodpouštějící najdeme v pokorné a chudé Metodějce Jandové, která s velkou láskou vychovává svého nemanželského syna, v němž později poznáme dobráckého chasníka Jozu, jehož příběhu je věnována Legátové další kniha *Jozova Hanule*. Naopak v příběhu snaživé a cílevědomé Ženi najdeme mateřskou lásku, kterou ona sama jako dítě nikdy nepoznala, a přesto ji byla schopna dát naprosto cizímu dítěti:

„Žeňu jako matku přijala Jiřinka okamžitě, bez zábran otírala hebký čumáček o její tváře, byla přirozená jako zvířecí mládě. Žeňa žasla nad tím, co se v ní probudilo. Přesně to, co kdysi dávno okouzleně pozorovala v psí boudě, v králíkárně či ve stáji – a co sama až k smrti postrádala. Nejsilnějším citem jejího dětství nebyla láska, nýbrž nenávisť. Tou žila. Den za dnem si víc a víc uvědomovala, čeho se jí dostávalo, den za dnem víc a víc Rost'ovo dítě milovala. Stáhlo se jí hrdlo, kdykoliv pomyslíla, že za všechno vděčí mladé ženě, která zemřela, sotva přivedla děvčátko na svět.“⁵⁷

Zapomenout nesmíme ani na dětské hrdiny Vratislava Lipku a malou Helenku Bojarovou, se kterými jsme se poprvé setkali v autorčině prvotině *Postavičky*. Lipka zde představuje poněkud svéhlavého sirotka, který je vychováván pouze divokým zákonem přírody. Ta je mu vším – domovem, školou života i zdrojem drobné obživy. Ač sám je tím, na kom jsou páchány křivdy a ústrky, stává se občas tichým svědkem cizích křivd a hříchů. Helenka na rozdíl od

⁵⁷ Květa Legátová, *Želary*, Paseka, 2001, 1.vyd., 240 stran

Lipky zastupuje symbol šťastného dětství. Hýčká si svůj vybájený a fantaskní svět, na který duše dospělého už dávno zapomněla.

Dalším spojníkem, který propojuje jednotlivé povídky ze zapadlé horské vesnice, je jazyk. Ve specifickém literárním projevu Legátové najdeme typické nářečí dané oblasti, vlastní dialekt uzavřené, izolované venkovské komunity, zároveň však poetický jazyk a krátké, mnohdy útržkovité věty, které mohou ve čtenáři evokovat nedořečenost, nejasnost a zamlženost jednotlivých příběhů. Ale právě tento její typický rukopis, navíc oživený dobře rozehnanými dialogy, udržuje čtenáře v neustálém napětí a nutí jej dočíst knihu až do samého konce. Její texty jsou málo bohaté na metafory, slovo zde plní svou primární funkci, typická je konkrétnost. Jazyk Legátové je věcný a strohý.

„Dále je čtenáři naznačováno, že se nacházíme v jakémsi generalizovaném časoprostoru, který celou knížku zaklíná svým melancholickým timbrem: Želary. V táhlých ozvucích je zde vypodobněna tvářnost zla, zredukujeme-li jednotlivou stínohru, zla ve dvou vzájemně si protilehlých, disjunktivních polohách – a přece totéž prokletí. Prokletí, které v této knize nemá žádný metafyzický přesah, je hmatatelné, určené a kolikrát šokující – autorka dokáže přesvědčivě pracovat s pointou a zhatit tak sentimentální rozkočání se nad dlouho trvajícím přátelstvím i nad sotva zrozenou láskou. Svět dětství je tu překvapivě exponovaný, protíná se s osudy dospělých a je symbolem plodné, šťastné revolty.“⁵⁸

Jiným podstatným aspektem v želarských příbězích je čas, který je zde chápán jako přirozená součást lidského života. To, že ze šesti dětí přežije v chalupě pouze jediné, je přijímáno pouze jako smutný fakt, život a smrt tu zkrátka žijí vedle sebe a tvoří tu nejpřirozenější součást drsného lidského života.

⁵⁸ Zavis Suman, In: *Všechno není Žalov a Legátová ví proč*, zdroj: internetové knihkupectví Kosmas

Tento přirozený tok věcí, lidových i světských událostí a přírodních dějů je postaven do opozice sevřené vesnické pospolitosti, která dokáže být díky nejrůznějším předpojatostem a zastaralým stereotypům velmi zlá, nelítostná a nekompromisní.

„Kniha je nasáta nejen erbenovskou kletbou viny a následného zaslouženého trestu nebo pravidlem barbarské pospolitní společnosti "oko za oko, zub za zub", ale i odvěkou lidskou pověřčivostí: "Lipkům přestaly nést slepice. To znamená, že bude ještě dlouho zima, ačkoli na řece již pukají ledy a Slávek přinesl první bledule..." A také podvědomým strachem z nadpřirozených sil, které mohou vystupovat jak v podobě nemocí a zlých duchů, tak i ve vynálezech, "monstrech" a "netvorech" moderní společnosti, jakými je třeba důl AnnaMarie.“⁵⁹

Přestože do světa nevelké vesnice, která má přesně vymezené hranice a ne každý pozná během svého života něco jiného než její chalupy a zdejší půdu, proniká aspekt moderní společnosti, příroda a její síly jsou stále nejmocnějším zaříkadlem - ať už v postavě bylinkářky Lucky Vojničové, která si udržuje před místními starousedlíky přirozený respekt, nebo v podobě již výše zmiňované smrti jako toho nejspravedlivějšího konce a jediné skutečné jistoty v životě lidském. Někdo zemře, někdo nový se narodí. Vše plyne cyklicky dál...

Autorka vstupuje do role vypravěče, pozorovatele velmi dobře znalého želarského prostředí, a tím tak zpřítomňuje dnešnímu čtenáři nelehký život minulého století na beskydském podhůří, jež se prolíná s folklorními prvky (dětské hry, staré zvyky, pověry), přibližuje soudobou ruční práci.

Želarské příběhy evokují baladický svět svérázných horalů. Autorka popisuje trpké, mnohdy až tragické osudy vesnických obyvatel v době první republiky, zlomené často bídným způsobem života. Stísněný obzor nevelké vesnice je vylíčen realisticky, bez

⁵⁹ Jiří Rulf, *Želary, Želary, popelavé skály* – Reflex, 13, 2002, č. 25

romantických přízdob a současně poeticky. Text je plný porozumění k přirozené lidské touze po svobodě, po bezděčném přibližování se k vyšším cílům. Ve výsledku jsou želarské baladické příběhy důvtipnou obměnou vyprávění o protikladu dvou světů, o kontrastu života na periférii a v centru.

3.2. JOZOVA HANULE:

Novela *Jozova Hanule* tematicky navazuje na předchozí cyklus želarských baladických příběhů a uzavírá jej. V podhorské obci Želary se opět setkáváme s týmiž postavami, které jsme poznali již v předchozí knize, ale i se zcela novými. Tentokrát je v centru dění příběh mladé Elišky, která se na horských kotárech skrývá pod novou identitou před nacistickým pronásledováním. Legátová využila pozadí druhé světové války, avšak stylem tato novela připomíná rysy tradičního vesnického románu přelomu devatenáctého a dvacátého století.

Zatímco *Želary* byly napsány již bezmála před padesáti lety a před jejich knižním vydáním je autorka pouze poupravila, *Jozovu Hanuli* napsala Legátová teprve v devadesátých letech a nadto s jiným úmyslem, než tento příběh knižně publikovat. Jako filmovou povídku ji totiž poslala do soutěže vypsané nadací Miloše Havla. Látka se nakonec líbila natolik, že byl podle ní natočen celovečerní snímek *Želary*, který byl nominován i na prestižní filmovou cenu Oscary.

V novele *Jozova Hanule* se ocitáme ve čtyřicátých letech minulého století, v době druhé světové války, v době, kdy byly Čechy i Morava okupovány Němci. Příběhem, který je psán ich formou, nás provází mladičká dívka Eliška, která je zatím nedostudovanou lékařkou, neboť byly násilně uzavřeny všechny vysoké školy. Pracuje tedy alespoň jako zdravotní sestra v městské nemocnici. V nelehké situaci je jí partnerem a oporou zkušený lékař Richard, o němž sice ví, že není jedinou jeho ženou, neboť Richard má svou vlastní rodinu, ale přesto jí tato skutečnost nijak nebrání v tom, nalhávat si, že ona pro něj znamená totéž, co on pro ni. Miluje ho a je mu naprosto oddaná. Proto ani neváhá, zúčastnit se na jeho přání tajného odboje.

Snad vinou své mladistvé nezkušenosti, či milostné zaslepenosti si Eliška neuvědomuje, jakému nebezpečí se vystavuje a jaké to může mít pro všechny až fatální, tragické následky.

Jednoho večera přivezli do nemocnice těžce raněného muže, který pocházel až z dalekých Želaz. Do brněnské nemocnice jej převezli kvůli komplexní péči, které se mu zde mělo dostat. Shodou okolností měl tehdy službu Richard společně s Eliškou, která byla požádána, aby muži darovala svou krev, neboť měl stejnou krevní skupinu a krevní zásoby nebyly nijak veliké. Tímto „gestem“ de facto zachránila Eliška muži život a během jeho dlouhého pobytu v nemocnici se mezi nimi zrodilo jakési podivuhodné přátelství. Jindy plachý venkovan Jozá vypráví Elišce neobyčejně poutavě prosté příběhy ze svého kraje a pohádky, které snad nikdo jiný ani znát nemůže. Eliška jej ráda poslouchala, brala Jozu za „svého“ pacienta, ale ani v nejmenším netušila, že je bude spojovat ještě něco víc, než jen „společná krev“ a tiché hovory na nemocničním pokoji.

Jenže došlo k tomu, co Elišku v její naivitě snad nikdy ani nenapadlo. Odbojová skupina, v níž byla členkou ona i Richard a jejich společný přítel Slávek, rovněž lékař, byla odhalena a pronásledována gestapem. Všem zúčastněným hrozil nejvyšší možný trest – trest smrti. Richard narychlo tajně emigroval i se svou rodinou, aniž by Elišce cokoliv řekl, v nebezpečí ještě tedy zůstává Slávek a Eliška. Ta je vyzvána přítelem Slávkem, aby ještě téže noci odjela spolu s Jozou do jeho zapadlé, horské vesnice, kde ji snad nebude nikdo hledat a provdala se tam za něj. Jen tak se může zachránit:

„- Zmizíš! – sdělil mi Radoslav Chládek, můj nejlepší kamarád. – Tady máš prachy a potravinové lístky, kenkartu a jiné papíry, taky životopis, který se naučíš nazpaměť a zničíš. Tohle je jízdni řád.

- Šlíš, Slávku?
- Nešlím, Dobřanský s Fojtkovou jsou za katrem a kdoví, co z nich vymlátí. (...)

- Co mám dělat? – zeptala jsem se s pokorou.
- Balit se, - řekl vlídně. – Pojedeš s Jozou do jeho Kozí Hory a tam si ho vezmeš.
- Vezmu?, zaštekala jsem, - co to blábolíš?⁶⁰

Eliška samozřejmě nakonec s Jozou do Želar odjíždí, ale celá situace ji přijde natolik absurdní a jakoby na ni nahlížela zvenčí, že tomu jednoduše nedokáže uvěřit. Avšak již ve vlaku Jozu žádá, zda by si mohli tykat a aby zapomněl na vše, co bylo a oslovoval ji Hano. S novou identitou, falešnými dokumenty je Eliška – Hana donucena ze dne na den opustit vše, co měla ráda, zapomenout na rozmanitý městský život a přivyknout myšlence, že se brzy stane ženou „želarského blba“ v kraji tvrdých horalů. Po pár dnech, které Hana stráví u Mareniny Irči v Šádově Huti, zatímco Joza dává dohromady chalupu po starém Mánkovi, se ocitá Hana ve svém novém domově. Čeká ji chýše o dvou místnostech, suchý záchod, udusaná zem místo podlahy a široko daleko jen samé louky a lesy. Ploty ani bezpečnostní zámky v Želarech neexistují. Nic z toho, nač byla dívka celý život zvyklá, tu není: teplá voda, elektřina...nic. Čas se tu zastavil před sto lety. Teprve s odstupem času nachází v tom všem Hanule nečekané kouzlo a romantiku, kraj i místní lidé jí přirostou k srdci více, než si sama kdy připouštěla.

V příběhu *Jozova Hanule* jsme svědky, jak se pomalu a křehce rodí pevná a něžná láska mezi inteligentní, městskou dívkou a prostým vesnickým mužem z pily Jozou. Před očima čtenáře se rozvíjí dojemný příběh, jenž se odehrává uprostřed drsné, divoké přírody, s níž však člověk tvoří prostou jednotu a žije s ní v naprosté symbióze. Sledujeme střet dvou naprosto odlišných světů, dvou různých lidských povah, jež nakonec vyústí v pevný a harmonický vztah. Hanule se nepadno vžívá do své nové role vesnické hospodyně, ač se jí Joza snaží se vším obětavě pomáhat. Těžce

⁶⁰ Květa Legátová, *Jozova Hanule*, Paseka, 2002, 1.vyd. 110 str.

přivyká i místnímu prostředí, jež je prostoupeno krvavými bitkami, prosyceno alkoholem a hrubým slovem. Hana však postupně nachází rádkyni i přítelkyně ve věčně usměvavé Ženi (s jejímž příběhem jsme se setkali již v *Želarech*) a také v poněkud svérázně lidové léčitelce a porodní bábě Luce Vojničové. Obě jí pomáhají v poznávání nelehkého vesnického života, Lucka navíc, když odhalí Hanin „talent“ pro medicínu, bere ji od této chvíle s sebou k porodům a postupně ji zasvěcuje do tajemné moci léčivých bylin.

Dramatický závěr novely přinesla válka, která „se zakousla do odhodlané vsi a hladově ji hltala. Hořela první stavení. Zprávy o boji se valily údolím jako černý dým.“⁶¹ Jak je pro autorčin styl typické, příběh nekončí žádnou sladkobolnou romancí. V závěru knihy přichází to, co Hanule již pár hodin tuší, že musí přijít. Joza, ten, který sám ostatní zachraňuje před výstřely ze samopalů, nakonec umírá v Hanině objetí: „Tehdy došlo k tomu, co se muselo stát, co jsem očekávala. Přinesli Jozu. Když se konečně přiznal, že je raněn – bylo pozdě. Sedla jsem si k němu a položila si jeho hlavu na kolena. Díval se na mě a namáhal se něco mi říci. Věděla jsem přesně co. V bezčasí posledního setkání jsem si uvědomila ojedinelost našeho svazku. Uvědomila jsem si též, že jsem zde v těchto horách, v krajině divů, prožila svůj osobní zázrak. Zůstala jsem u svého muže, dokud mu bilo srdce. Pak jsem šla za svými povinnostmi. Teprve za hodinu se mi začalo černat před očima. Azor zemřel do rána na Jozově hrobě.“⁶² Domnívám se, že toto je jedna z nejsilnějších pasáží celého příběhu. V jednom odstavci je obsaženo veškeré Hanino vyznání. Vyznává se nejen z neobyčejné a velmi silné lásky, ale také z lásky ke krajině, která na ni zprvu působila více než nehostinně. V Jozovi najednou ztratila muže, část sama sebe i kus svého života. Legátová nám opět, tak jako ve svých předchozích knihách, dává nahlédnout na rozdílné podoby lásky. Velmi intenzivně na mě zapůsobila také

⁶¹ Květa Legátová, *Jozova Hanule*, Paseka, 2002, 1.vyd. 110 str.

pasáž, kdy se Hanule spolu s Jozou a želarskými dětmi vydala na výlet do svého rodného Brna. Tento neobyčejně silný zážitek jí pomohl uvědomit si, kde je její skutečné místo. Po boku Jozy. „A ještě něco jsem si ostře uvědomila. Že se nechci vrátit. Svůj život prožiji s Jozou. Kdybych se s ním byla nepotkala, babičko, nikdy bych nepochopila tajemství starých manželů, kteří spolu prošli životem a bok po boku přijímají na konci cesty společný hrob.“⁶³

Na samém konci příběhu se Hanule vrací zpět do brněnské nemocnice, dalo by se říci na samý prvopočátek všeho, ale není tomu tak. Nic již není jako dřív. Změnila se ale především sama Hana, která už ani neslyší na své původní jméno Eliška. Připadá si jako vytržena z kořenů a na nějaký čas se ocitá dokonce na oddělení psychiatrie. Po propuštění se opět setkává s Richardem, který se vrátil z Ameriky s novou ženou. Připadal jí neobyčejně cizí („Nechápal nic a mým přítelem nemohl zůstat, protože jím nikdy nebyl.“⁶⁴). Hanule zůstává se vším tím, co ji v uplynulých válečných letech potkalo, sama. Nejlépe to snad vystihují poslední slova novely: „Pochoduji jako voják, kterému bubnují do kroku. Má duše mě opustila. Bloudí horskými stráněmi a hlídá zbytečné hroby.“⁶⁵

Jozova Hanule není jen vyprávěním o absurdní lásce, která vzplanula naprosto nečekanou silou mezi dvěma tolik odlišnými lidmi. Je také vyprávěním o živelném až kouzelném kusu země, kde se život odvíjí v naprosto samozřejmém souladu s divokou přírodou a jejími často krutými zákony (viz scéna, kdy se Hana za bouřky ztratí v lese, a kdy ji Joza nalézá po dlouhých hodinách v neuvěřitelně zuboženém stavu.), jimž je však člověk nucen se přizpůsobit. Hanule se o to po celý čas svého pobytu na horských kotárech vehementně snaží. Autorka dokáže místní divokou přírodu vylíčit s romantickým

⁶² Květa Legátová, *Jozova Hanule*, Paseka, 2002, 1.vyd. 110 str.

⁶³ Květa Legátová, *Jozova Hanule*, Paseka, 2002, 1.vyd. 110 str.

⁶⁴ Květa Legátová, *Jozova Hanule*, Paseka, 2002, 1.vyd. 110 str.

⁶⁵ Květa Legátová, *Jozova Hanule*, Paseka, 2002, 1.vyd. 110 str.

nádechem a přitom natolik realisticky, že má čtenář najednou neodbytný pocit, že přesně ví, jak daná krajina ve skutečnosti vypadá.

„Zsinalá skaliska prořezávala les, jímž se vinuly klikaté stezky, nesmyslně propojené a matoucí. Křížovaly se takovým způsobem, že bylo možno točit se v nich do nekonečna. Zdola řvala řeka, tak prudká, že jen v parných létech, kdy voda klesla, bylo možno přejít po vyhřezlých kamenech. Na směšných planinkách, tu písčítých a suchých, tu travnatých nebo prorostlých mechem a prosáklých vodou, jež odevšad prýštila ze skrytých pramenů, jen na planinkách mě obklopovalo ticho, jenže po chvíli se zdálo strašidelné. Dřevěné, nízké, osamělé chalupy splývaly s okolím.“⁶⁶

Novela je prostoupena hned několika příznačnými archetypálními fenomény: jednak zde jde nejčastěji o kategorie spjaté se základní podstatou lidské existenci, jako je život a smrt, které zde existují vedle sebe naprosto přirozeně a samozřejmě, dále je to otázka viny a trestu (Anna Kutinová a její muž, či tchán). Typickým archetypem je zde také vztah žena – babice (Hanule a Lucka Vojničová), či mladá žena – starší muž (Hanule a Joza). Za archetypy můžeme považovat také soubor základních lidských instinktů, které se nejčastěji projevují v okamžicích snížené racionality lidského chování – nebezpečí, strach, hysterie, psychické poruchy...to vše zde najdeme. Možným vysvětlením, proč se zde nachází tolik rozličných archetypů, může být fakt, že Legátová uplatňuje při svém vyprávění motivy mýtů, pověr, kouzelných zaříkávacích, které ještě uchovávají pozůstatky prazákladního lidského vědomí.

Děj knihy je uspořádán tak, že se odehrává od jara do zimy. Autorka zde využívá principu cyklického času, který je typickým znakem pro vesnický román 19. století. Koloběh roku umožňuje čtenáři sledovat, jak se s jednotlivými ročními obdobími mění

⁶⁶ Květa Legátová, *Jozova Hanule*, Paseka, 2002, 1.vyd. 110 str.

i způsob lidského života na odlehlé vesnici. Dočítá se o spjatosti místních se všudypřítomnou přírodou, o místních zvycích, pověrách a díky všestranně nadané Ženi se seznamuje také s rozličnými rukodělnými pracemi, typickými pro to které roční období (pletení, drhání, vyplétání košíků, vyšívání, vázání košťat, práce na zahradě, hrncířství...), ale může vysledovat i jednotlivé proměny horské krajiny v průběhu čtyř ročních období.

Středem zájmu však zůstává zejména vyobrazení člověka z hor. Legátová svou pozornost neomezuje pouze na určitý typ postavy (v knize vystupují jak postavy mužské, tak i ženské, stejně tak se zde prolíná život několika generací – můžeme sledovat vztah dětí s jejich rodiči i prarodiči, zástupcem staré generace je zejména postava bylinkářky Lucky, nejmladší generaci představuje Vratislav Lipka, který prochází hned třemi autorčinými knihami). Můžeme konstatovat, že se autorce povedlo velmi dobře vykreslit psychologii postav, a to zejména hlavní hrdinky Hanule. Psychologické hledisko je v tomto případě velmi důležité. Můžeme pozorovat proměny, kterými mladá dívka postupně prošla. Na počátku příběhu se s ní seznamujeme jako se sebevědomou, společenskou mladou ženou, která stále doufá, že to nejlepší, co život nabízí, má teprve před sebou. Po prvotním konfliktu (nutnost odjet do bohem zapomenutých Želar a provdat se tam za prostého Jozu) přichází jakási apatie, způsobená naprostou bezradností a nastoleným šokem z právě prožívané největší absurdity svého života. Sotva dospělá dívka je najednou z hodiny na hodinu postavena před zásadní rozhodnutí – musí opustit svůj dosavadní život, muže, kterého miluje, popřít sama sebe, svou skutečnou identitu, přizpůsobit se zcela odlišnému způsobu života, než na jaký byla do této chvíle zvyklá a co je nejhorší, provdat se za muže, kterého vlastně ani pořádně nezná. Nezbyvá jí však nic jiného, než jednat pudově, aby mohla přežít. Po několika kapitolách dochází v Hanině chování k dalšímu zlomu.

Začíná se pomalu přizpůsobovat tvrdému želarskému prostředí, vcelku bezbolestně se začleňuje mezi místní starousedlíky a co víc, po nějakém čase zjišťuje, že Joza pro ni představuje ideál muže, kterého by mohla milovat. Přesto si není svým postavením vůči svému novému muži nijak jista. Z původní sebevědomé a rázné medičky se stane ustrašená a vyplašená žena, která každou chvíli očekává, že pocítí na své líci tvrdou ruku svého muže. Tak zní nepsaný zákon želarské vesnice. „Přestože mně Joza nijak neubližoval, spíš naopak, žila jsem v neustálém napětí. Sužovaly mě předtuchy. Co když je všechno jinak? Co když jen stravuji svou bývalou nadřazenost lékařky? Co když ji vyjídám jako misku? Jednou se objeví dno, nastane hodina pravdy, hulvát v mém muži bude odhalen.“⁶⁷ Nejlépe je snad Hanin strach vystižen ve scéně s rozbitou petrolejkou. A právě v tomto místě dochází k dalšímu převratu v jejím chování, konečně dokáže plně uvěřit v dobrotu a laskavost svého muže a začíná se do něj postupně zamilovávat tak silnou láskou, aby v závěru knihy přijala až s neuvěřitelnou pokorou roli vdovy a zůstala do konce svého života sama, ač vlastně ani nemusela:

„Stačilo z mé strany velmi málo – Richard mě pozval do Grandu – abych se stala Richardovou třetí ženou. Měla bych pozorného, vzdělaného a dnes snad i věrného manžela. Dobře jsme se znali a věděla jsem, že bych u něho našla oporu i porozumění. Pro jedno by však porozumění neměl. Kdyby pochopil – a pochopil by brzo - , že v jeho náruči vzlykám po Jozovi.“⁶⁸

I zde, ve vykreslení psychologie jednotlivých postav, můžeme spatřit promítnutí autorčiných vlastních životních zkušeností (např. již její zmiňovaný pobyt na vesnických školách, konkrétně ve Starém Hrozenkově, kam je zasazen i děj *Želár a Jozovy Hanule*, nebo osobní setkání s Hitlerem: „Rakouský tajtrlík měl být zničen

⁶⁷ Květa Legátová, *Jozova Hanule*, Paseka, 2002, 1.vyd. 110 str.

pohledem. Stáli jsme na Dominikánském náměstí v první řadě, hned za bariérou policajtů, drželi jsme se za ruce, a když kolem nás Hitler volně projížděl, byl na několik vteřin vystaven koncentrátu smrtelné nenávisti. Strefili jsme se mu přímo do očí. Díval se na nás, zdálo se, že upřeně, jenže pohled to nebyl. Nebyl to ani terč. To, co jelo kolem nás, ten ošklivý chlap s bezduchým výrazem, bylo méně živé než kámen. Člověk, kterého jsme očekávali, se nedostavil. Pozorovala jsem ho očima lékařky, ruka mu strnula ohnutá v lokti – vypnutou pazouru by tak nehybně neudržel.“⁶⁹)

Díky postavě Hany v novele silně vyznívají kontrasty mezi prostými venkovskými lidmi z hor a mezi lidmi z města. Venkované jsou zde nejen zcela samozřejmě spjati s okolní přírodou, ale také s pověřčivostí, tvrdou a těžkou prací či láskou ke své rodné vesnici (mnozí z nich během svého života ani jiný kus země nepoznali). Městského člověka zde na počátku zastupuje sama Hanule, dále jsou to její mileneček Richard a přítel Slávek. Částečně také doktor Beníšek, který dojíždí do Želár k „těžším případům“, na něž Lucka tak úplně sama nestačí, zde zastupuje ještě spolu s panem farářem představitele „z řad inteligence“. Zatímco město je zde vyličeeno jako místo s vysokými domy, moderní dopravou a prostředím mnoha možností – divadla, koncerty, obchody... želarskou vesnici vystihují pojmy jako dřina, tvrdý život, horská krajina, stavení na samotě.

V knize autorka opět bravurně pracuje s jazykem. Ač je jinak na metaforiku skoupá, zde najdeme hned několik příkladů metafor (městečko s našminkovanou tváří, pokladnice lásky, peřeje s čepicí pěny, hlas řeky, pulzující nebe...). I zde se opět objevuje slovácké nářečí, a to v živých dialozích či specifických výrazech (chumaj, jizba, pazgrivec, kotáry, cápek, huncuta...). Dialekt je zde zastoupen také u některých vlastních jmen (Joza, Hanule, Žeňa, Marenina Irča). V řeči vypravěče je však využita spisovná čeština.

⁶⁸ Květa Legátová, *Jozova Hanule*, Paseka, 2002, 1.vyd. 110 str.

„Legátová místní nářečí používá střízlivě, nejčastěji v eliptických větách přímé řeči. Jen tu a tam textem problesknou slova: čakan, zrobila, děvčica. Nepohybujeme se tedy v lexikálním prostoru regionálního nářečí, jazyk povídek hranice konkrétního regionu překračuje do objektivizujícího světa spisovné a hovorové češtiny.“⁷⁰ Dialogy Květy Legátové jsou hravé, pádné, mají náboj a navíc v nich dokázala uplatnit i svou zálibu v recesích, i když i zde platí, že autorka dává přednost úspoře ve vyjadřování, v některých případech můžeme hovořit až o strohosti:

„ - Tak se mi zdá, Jozo, že ti useknu ucho. Máš dvě, a ta symetrie mi jde na nervy.

- Usekni.
- Teď jsem tě prokoukla. Chceš mi zohavit manžela. Za to tě uškrtním.
- Uškrť.
- Mě nevyprovokuješ. Když chceš být uškrcený, uškrť se sám. Ale vezmi v úvahu, že tě za to odprásknu.
- Dobře mi tak. Otravuje mě chodit na trávu.
- V noci vyloupíme poštu v Šádově Huti. Poohlédnu se po černé punčoše.
- Stačí obyčejná. V noci je tma. (...)“⁷¹

Při čtení této novely se čtenář jistě neubrání srovnání s *Želary*, s jejich živelností a neuchopitelností. „S příběhy, které zdánlivě samy plynou a vybuchují autorce pod rukama. *Jozova Hanule* naopak příliš míří k cíli, a s příliš jasným poselstvím. V konstrukci příběhu se tentokrát víc prosadil rozum a spekulace“⁷² S částí tohoto tvrzení si dovolím nesouhlasit. Nemyslím si, že by příběh *Hanule* byl natolik prostým a přímočarým, že by čtenář hned od počátku věděl, kam

⁶⁹ Květa Legátová, *Jozova Hanule*, Paseka, 2002, 1.vyd. 110 str.

⁷⁰ Dora Kaprálová, *Dobře zabydlené bludiště*, Host, 2002, číslo 1

⁷¹ Květa Legátová, *Jozova Hanule*, Paseka, 2002, 1.vyd. 110 str.

⁷² Hana Zahradníčková, recenze knihy *Jozova Hanule*, In: Lidové noviny, 2002, 24.8

bude směřovat a v co nakonec vyústí. Oceňuji, že autorka odolala pokušení šťastného konce.

3.3. MUŠLE A JINÉ ODPOSLECHY:

Zatím poslední knihou, kterou Legátová vydala, je sbírka příběhů *Mušle a jiné odposlechy*. Kniha sestává celkem z dvaceti tří drobných povídek, které čtenáře zavedou do fantaskního světa nadpřirozených a pohádkových bytostí. Nedá se však říci, že by se touto knížkou autorka vracela k někdejší tvorbě pro děti a mládež, ačkoliv grafika na přebalu knihy může být poněkud zavádějící. Autorem koláže na titulu a na potahu je Miroslav Huptych, který použil vyobrazení dívky s korunkou ve vlasech, jak na šňůrce pouští draka – saň. Hlavním mottem této sbírky příběhů je přesvědčení, že „věci bývají jiné, než by se zdálo na první pohled“.⁷³ Květa Legátová vyšla z klasických pohádkových motivů, avšak nahlédla na ně z jiné, netradiční stránky. Co asi dělá Popelka, když se zrovna nemusí zabývat umouněnou prací, či jak je možné, že jeden meč má kouzelnou moc a druhý ne? Autorka se na obvyklé pohádkové příběhy, postavy a motivy podívala hravými dětskýma očima, což může být pro dospělého čtenáře nejen atraktivní, ale v jistém ohledu i inspirativní.

„Nesnaží se o skandál ani o žádná převratná sdělení o tak důvěrně známých pohádkových postavách našeho dětství – o princeznách, princích, ježibabách, čertech a dalších nadpřirozených bytostech. Snaží se jen jemně podhalit, že i tyto nadpřirozené bytosti jsou vlastně ve skutečnosti úplně přirozené a lidem ve svých starostech ještě podobnější, než by se zdálo.“⁷⁴

Hned v úvodní povídce, vystavěné zejména na rozmluvě, čímž autorka odkazuje nejen na své rozhlasové hry jako na významné těžiště své tvorby, ale především na dialog jako vypravěčskou metodu, narazíme na rozmlouvání mezi prostým venkovským

⁷³ Květa Legátová, citace na titulu knihy *Mušle a jiné odposlechy*, Pistorius, 2007, 144 stran

⁷⁴ Johanka Pižlová, Veronika Buchtková, recenze knihy *Mušle a jiné odposlechy*, In: www.nekultura.cz, 15. května 2008

hochem a vznešeným princem neznalým obyčejného života. V textu je patrný didaktický, moralistní podtext. Úvodní povídka nese název jako kniha samotná, *Mušle*. Právě tato, pro prince dosud neznámá, relikvie je nositelkou stěžejní myšlenky celého příběhu. Princ dosud nepochopil, že pro člověka může mít hodnotu i zdánlivě obyčejná, bezcenná věc. Chlapec mu však ukázal, že je důležité se na svět dívat srdcem, oči mohou být totiž někdy slepé.

„- Co máš v ruce?

- Mušli.
- Kdes ji vzal?
- Našel jsem ji v potoce.
- Má velkou cenu?
- Ohromnou.
- Tak mi ji dej!
- Tůdle. Tu mušli bych nedal nikomu.
- (...) Tak ti dám zlatý řetízek nebo prsten. To, co se na něm tak leskne, je diamant.
- Mušle je lepší.⁷⁵

Povídka končí tím, že chlapec svou mušli prince nakonec bez okolků věnuje a také vyznáním prince, že „už nikdy v životě nedostal tak vzácný dar.“⁷⁶ Název povídky, jakož i knihy samotné, však může mít ještě jeden možný význam či výklad. Příběhy a skeče, obsažené v knize, jsou založeny na tzv. odposleších a jistý druh „odposlechu“ symbolizuje i mušle samotná. Po přiložení mušle k uchu může člověk zaslechnout šum dalekého moře...i tak by se dala vysvětlit asociace mušle - odposlech.

V dalších příbězích se potom můžeme setkat s faktickými pohádkovými postavami. Jako například v povídce *O Popelce*. A i zde se projevuje již zmiňovaný titul knihy *...a jiné odposlechy*. Legátová totiž klasické pohádkové příběhy autorsky přetvořila.

⁷⁵ Květa Legátová, *Mušle a jiné odposlechy*, Pistorius, 2007, 144 stran

Jakoby někde odposlouchala za zavřenými dveřmi, jak rodiče vypráví svým dětem pohádky, ale zřejmě jim úplně dobře neporozuměla. A tak si je přetvořila a domyslela podle svého, snad na základě toho, co sama zažila či odposlechla někde jinde. Tak vznikl nový příběh o Popelce, tentokrát však ve vydání pro dospělého čtenáře. V něm již Popelka neřeší nespravedlnost svých nevlastních sester a krutost macechy, naopak své sestry sama nazývá sůvami. Vysmívá se dokonce i princově metodice, která podle velikosti chodidel poznat tu pravou. Podobně jako Popelka uvažující nad prostoduchostí princova počínání, zamýšlí se v jiné povídce drak nad nevděčností princezny, kterou se rozhodl před jistým sežráním, raději pojmut za ženu. „To nepochopím. Daruješ někomu život, přivedeš si ho do domu, chováš se k němu něžně: princezno, ovečko, miláčku...a nic. Ani slovo vděku nebo uznání. Proč jsem tu ženskou vlastně ušetřil? (...) Kroutím po ní zamilovaně očima ze všech devíti hlav (...) Venku povykuje jakýsi suchoprda a vyzývá mne na souboj. Možná že je to její ženich a ona je v dost trapné situaci. Ale ať nás porovná! Jen když se podívá na postavu. Mé dlouhé svižné tělo, zježené šupiny, ta křídla!...“⁷⁷

Sbíрку těchto příběhů můžeme označit za apokryfní⁷⁸, neboť autorka využila známého motivu klasických pohádkových příběhů k parodickému přepracování. „Apokryf vždy polidšťoval kanonickou definitivu. Je tedy možné, že staré časy pohádek chtěla Legátová uvést do současné literatury i z tohoto důvodu: abychom je nevnímali jako uzavřenou záležitost, ale spíše jako malé popíchnutí současníkům.“⁷⁹

⁷⁶ Květa Legátová, *Mušle a jiné odposlechy*, Pistorius, 2007, 144 stran

⁷⁷ Květa Legátová, *Mušle a jiné odposlechy*, Pistorius, 2007, 144 stran, In: *Drak*

⁷⁸ Toto označení je myšleno ve smyslu, kdy literární útvar tematicky využívá obecně známého motivu, avšak parodicky konfrontovaného s novým výkladem.

⁷⁹ Pavel Sladký, *Pohádky pro dnešek*, In: A2, č.14, rok 2008

Tímto se jí povedlo vytvořit nové poutavé příběhy pro dospělé, založené na pohádkových a fantaskních postavách, které utvářely jejich vlastní dětství.

Mušle a jiné odposlechy jsou, stejně jako předešlá autorčina tvorba, postaveny na bravurně vystavených, hravých dialozích či monolozích, což je hlavní devíza této knihy. Květa Legátová si tentokrát mohla dovolit věnovat větší prostor svému osobitému humoru a smyslu pro recesi, k čemuž přistoupila s lehkostí a hravostí sobě vlastní. Humornou složku potom uplatnila právě zejména ve vnitřních monolozích a dobře rozehraných dialozích.

„A neříkej mi stařenko ani drahá babičko, když si stejně myslíš, že jsem stará čarodějnice. Mám ráda přesné pojmy. (...) Já ti nenaletím na podkuřování, já nepěstuji kult osobnosti.“⁸⁰

Při čtení doslova pocítíme přímo živelnou radost, s níž autorka toto téma zpracovala. A tak jak je pro Legátovou příznačné, i zde si pohrála s českým jazykem, přičemž se inspirovala košatým jazykem dřívějších pohádkářů. Prostor však dala také pohádkovým postavám z nižších společenských vrstev s uvolněnou mluvou i mravy.

Stejně tak spádnost dialogů a strohost ve vyjadřování, stejně jako užití neobvyklých slovních výrazů, dávají těmto povídkám osobitý ráz a nezaměnitelnost. Ojedinělé zde nejsou ani vulgarismy či pejorativa.

Podobně jako řeč postav je dobře zvládnutá i jejich psychologie, což jde nejlépe doložit na četných vnitřních monolozích postav. Ty pomáhají čtenáři odhalit a proniknout do způsobu myšlení a chápání jejich vlastního, vnitřního světa. Čtenář se tak ocitá v podivném prostoru, kde klasické pohádkové stereotypy náhle přestávají platit a uplatňují se zde zcela nové přístupy, řešení a vysvětlení. De facto můžeme říci, že se tak trochu jedná o tradiční pohádkové motivy naruby. Toto hraní si a překračování vytyčených pohádkových,

⁸⁰ Květa Legátová, *Mušle a jiné odposlechy*, Pistorius, 2007, 144 stran

fantazijních hranic se jistě může čtenáři jevit jako zajímavý, nevšední zážitek, jež pro něj může být do určité míry snad i obohacující a inspirující. Narušení klasických pohádkových stereotypů evokuje ve čtenáři přinejmenším zvědavost, v co tento „neklasický“ pohádkový příběh nakonec vyústí. Pokud navíc čtenáře přinutí k vlastní aktivitě, a sice, aby nad daným příběhem přemýšlel v jiné rovině, než jak byl zvyklý doposud, můžeme konstatovat, že záměr autorky, s nímž tuto sbírku povídek psala, byl splněn.

Pak možná můžeme spisovatelce odpustit i skutečnost, že se většina těchto pohádek naruby odvíjí podle jednoho a téhož principu, tedy s úmyslem přinést nový, snad pro někoho i šokující pohled na danou pohádku či pohádkovou postavu. Otázkou však zůstává, zdali se tento princip, s nímž Legátová pracuje, příliš brzy nevyčerpá a nezačne ve čtenáři po určité chvíli vzbuzovat spíše pocity znučení, omrzelosti či neuspokojení, než udivení nad novým pojetím klasického pohádkového příběhu. Podobně se k tomu staví i bohemista P. Sladký, kterému na díle nejvíce vadí: „Když je zápleтка dopředu odhadnutelná, a to je často, ztrácejí nepříliš hlubokomyslné pointy nejen na hravosti, ale především na inspirativnosti. Literární hra se všeobecně známými texty naší kultury je přístupná každému, ale jen málokdy Legátová čtenáře překvapí tak, aby stimulovala jeho myšlení na delší chvíli.“⁸¹

Toto konstatování však nic nemění na faktu, že je kniha příhodným zpestřením mezi obligátní beletristickou tvorbou a leckdy dokáže čtenáře přinutit, aby s příběhem sám pracoval, aby nad ním přemýšlel a sám sobě zodpovídal otázky, jež v něm četba těchto netypických pohádkových příběhů evokuje.

⁸¹ Pavel Sladký, *Pohádky pro dnešek*, In: A2, č.14, rok 2008

3.4. NIC NENÍ TAK PROSTÉ:

Soubor čtyř detektivně laděných povídek je volně provázán postavou kriminalisty Ryšky. Více než na dramatických situacích jsou jednotlivé příběhy založeny na napětí. Přesto nemůžeme jednotlivé povídky nazvat typickými detektivkami. Někdy se totiž proces odhalování zločinu promění jen v pouhé odhalení omylu či pochybení.

V úvodním příběhu *Případ Vlastimil* poručík Ryška vyšetřuje hravou variaci klasického detektivkového zadání „vražda v zamčeném pokoji“, tentokrát však nejde přímo o vraždu, nýbrž „pouze“ o ztrátu dámského kožichu ze zamčeného pokoje. Případ je o to absurdnější, že poškozená je po celou dobu v bytě přítomna a navíc sama. Pozornost čtenáře je ještě více upoutána po zjištění skutečnosti, že vedle zcizeného kožichu zmizela i vnučka majitelky postrádaného oděvu. Ta měla být unesena neznámým mužem jménem Vlastimil. Situace se nakonec sama vyřeší po odhalení skutečnosti, kdy „únosce“ odvezl dívku na její vlastní přání za otcem. V pozadí příběhu stojí neschopnost lidí spolu komunikovat. Na počátku tolik pozoruhodný zločin pojednou přestává být zločinem a stává se pouhou banalitou. Již v první povídce tedy můžeme narazit na odůvodnění názvu celé knihy *Nic není tak prosté*. V titulu knihy je velmi výstižně obsaženo vše, co tyto povídky spojuje. A sice skutečnost, že nic nemusí být na první pohled až tak prosté, jak by se snad zprvu mohlo zdát, a že pravda je většinou ukrytá někde hlouběji pod samotným povrchem, než původně naznačovala výchozí situace. Všechno může být tedy nakonec úplně jinak.

K obdobnému, můžeme říci vyšetřovacímu „omylu“, dochází i v dalším příběhu nazvaném *Výslech profesora Mrože*. I zde se děj odehrává na omezeném prostoru, v jedné jediné místnosti. Z evidentního zločinu (vražda nepřítelů sympatického hochy), kdy

dokonce existuje i podezřelý, jemuž schází na inkriminovanou dobu jakékoli alibi, se nakonec stává „pouhá“ nešťastná náhoda. Více než na samotném ději je pak tato zápleтка vystavěna na bravurních dialozích mezi poručíkem Ryškou a svérázným mužem v důchodu, jemuž nechybí značný pozorovací talent a dedukce. Zásluhou těchto schopností je tak ve svém úsudku vždy o krok napřed před vyšetřovatelem. K Ryškově nevoli pak případ nakonec i sám vyřeší.

Tradiční detektivní zápletku tak nalézáme teprve až ve třetím, obsahově nejrozsáhlejším příběhu *Vraždy v lomu*, který má své zavražděné, podezřelé i překvapivého pachatele. Děj je zasazen do prostředí přírody, konkrétně do chatové kolonie, kde si skupinka mladých lidí užívá zhýralého života. Ukryti před očima veřejnosti, v místě zahaleném divokou přírodou a tichou samotou (zvolené nehostinné prostředí může vzdáleně odkazovat na Želary), krátí si volnou chvíli promítáním porna a drogami. Avšak v partě těchto lidí se pojednou odehrají hned tři vraždy a právě v tento okamžik se ke slovu opět dostává poručík Ryška.

Poté, co odhalí způsob trávení volného času této tzv. „zlaté mládeže“, zjišťuje, že motivů k zločinu může být více než dost a vzrůstá tedy i počet podezřelých. I zde se však promítá titul knihy *Nic není tak prosté*. Z původních tří vražd se totiž během vyšetřování stávají vraždy „pouze“ dvě. Z první vraždy je totiž ve skutečnosti sebevražda. Tím se samozřejmě zcela podstatně mění jak motiv, tak i možný okruh podezřelých. Jak se čtenář záhy dovídá, vraždí matka dívky, jež spáchala sebevraždu. Matka se s tímto faktem nedokáže přirozeně vypořádat a viní za tento čin právě dívčino okolí.

Poslední povídka ze souboru nese v názvu jméno psa - *Boušek*. Poručík Ryška se v ní nechává vylákat neznámým hochem do neznámých končin za město, kde se podle čtrnáctiletého chlapce odehrává tajemný zločin. Ryška nakonec celou záhadu rozklíčuje jako nelegální obchod se psy a týrání zvířat. Pro chlapce je zjištění této

nepříjemné skutečnosti naprosto zásadní, neboť obětí týrání se stal i pes jeho invalidní sestry. Ta byla na svého psího přítele velmi citově vázaná, avšak rodiče rozhodli o jeho odstranění. Hoch, kterého společnost vnímá jako nenapravitelného lháře a výtržníka, se nakonec ukáže jako velmi citlivý mladík, jemuž jedinému na štěstí postižené sestry skutečně záleží.

Všechny povídky spojuje kromě poručíka Ryšky několik shodných rysů. Jednak je to převážně chronologické řazení událostí a pak také zdánlivá jednoznačnost řešeného případu, který se však ponenáhlu komplikuje a stává se tak mnohem nejasnějším než na počátku samotného vyšetřování. Výjimkou není ani skutečnost, že za poručíka jeho případ nakonec vyřeší někdo úplně jiný. I proto může na čtenáře postava Ryšky působit poněkud komicky či laicky. „Skutečným vyšetřovatelem tu totiž není ani tak zmiňovaný poručík, jako zatím nejmenovaná babka Jedličková, s jejímž lapidárním přístupem k věci se Ryška setkal při výslechu profesora Mrože a která se mu potom v kritických chvílích zjevuje v mysli, aby vesměs ironicky glosovala jeho názory a přicházela s lepšími vyšetřovacími postřehy. A jelikož hrdinek na straně zákona je v detektivní, zvláště pak v české literatuře poskrovnu, stará Jedličková jakožto Ryškův zdatnější zástupce v sukních (...) oprávněně nabízí feministický výklad povídek: Jedličková je zkrátka Ryškovo lepší já, ať se s tím muži srovnají, jak chtějí! A protože její komentáře mají také jakýsi autorský ráz, nelze si nevšimnout, že Jedličková představuje nejen detektivovo svérázné alter ego, ale také zastupuje autorku.“⁸²

Dalším pojítkem povídek je velmi dobře propracovaná psychologie postav. Což je pro Legátovou jeden z typických charakteristických rysů. A konkrétně pro žánr detektivky je toto velmi důležitý aspekt. Všechny příběhy vyvěrají z mezilidských vztahů a jsou více než na strhující akci vystaveny na dialozích, často připomínající souboj dvou

⁸² Lenka Jungmannová, *Detektiv Jedličková zasahuje*, A2-kulturní týdeník, č.9, 2007

protivníků. Obecně můžeme říci, že se jedná o povídky konverzační. Poručík Ryška se snaží vhodně zacílenými otázkami dostat podezřelého pachatele do úzkých a usvědčit jej tak ze spáchaného zločinu. „Po formální stránce v sobě Legátová nezapře autorku rozhlasových her – všechny povídky jsou vystavěny tak, aby se daly snadno adaptovat pro potřeby rozhlasu. Tedy minimum děje a reálií, zato značný důraz na slovo a živý zájem o psychologii postav.“⁸³

⁸³ vyňato z recenze na www.tribun.cz, autor neuveden.

V. KOMPARACE AUTORČINÝCH PRACÍ

Poslední dvě vydané knihy – *Mušle a jiné odposlechy* a *Nic není tak prosté* se tematicky značně odlišují od baladického povídkového cyklu *Želary* a romanticky laděné *Jozovi Hanule*. Autorka opustila nehostinné kopaničářské prostředí minulého století, nadto místy podtržené slováckým dialektem, a přichýlila se k povídkám ze současné doby. Vykreslení okolní krajiny, v níž je děj zasazen, je určující pro náladu knihy. Želarské příběhy i *Jozova Hanule* vykazují oproti výše jmenovaným titulům podstatně závažnější tematiku. „...i to, co je v textu epizodní a okrajové, protíná pojednou zrádně text nevídanou silou, osudovým zlomem, před nímž čtenář musí chtít nechtít vydechnout a pozastavit se. Sama autorka ostatně mezi řádky v povídce *Mít bratra* (povídka z cyklu *Želary*, pozn. V.S.) podotkne, že vše velké vzniká z ničeho. A zdánlivě z ničeho nabízí Legátová čtenáři prostor pro otevřenou hru na doplňování mezer umně zamlčených souvislostí, nabízí pocit téměř fyzické přítomnosti v dobře zabydleném světě tajemných želarských příběhů. Systém, do něhož je čtenář vhozen a v němž se může podle libosti zlehka plavit lodí a pozorovat hladinu nebo plavat vedle lodi a občas se ponořit či přímo se topit v hlubinách textu, systém rafinované mnohovrstevnatosti a přitom maximální základní sdělnosti staví dílo Legátové do světla náročné literatury.“⁸⁴ V popředí stojí životní příběhy obyčejných lidí z podhorské vesnice, jejichž spjatost s místní krajinou a starousedlíky je mnohdy až fatální. A přece jsou právě tito prostí lidé bez vzdělání častokrát nositeli lidských a mravních ctností. Tímto „staromilským“ didaktickým podtextem Legátová nepřímou působí na svého čtenáře a vychovává jej v duchu tradičních lidských hodnot jako jsou poctivost, pravdomluvnost, laskavost, dobrota, tolerantnost vůči lidské nedokonalosti apod.

⁸⁴ Dora Kaprálová, *Dobře zabydlené bludiště*, Host, 2002, číslo 1

Želary i *Jozova Hanule* jsou si po stránce formální i obsahové dosti podobné, na rozdíl od detektivních povídek *Nic není tak prosté* a fantaskně laděných příběhů s pohádkovými motivy *Mušle a jiné odposlechy*. Knihy nespojuje jen genium loci horské vesnice Želary, ale především obdobný tematický okruh a autorčiny typicky strohé, úsečné dialogy. Tři ze čtyř jmenovaných knih jsou psány er-formou s dobře rozlišitelnou zónou jednotlivých postav a řečí vypravěče, jediná *Jozova Hanule* je psána v ich-formě. Legátová se v této své tvorbě zaměřila na vykreslení jednotlivých postav, přičemž se v pozici vypravěče s žádnou z nich neztotožnila a zůstala nezávislým pozorovatelem. *Jozova Hanule* se nadto od tří zbývajících knih odlišuje retrospektivním řazením příběhu. Zatímco se *Želary*, *Mušle a jiné odposlechy* a *Nic není tak prosté* odvíjejí chronologicky a události existují v současnosti, v příběhu *Hanule* jde o retrospektivní vzpomínání hlavní hrdinky. Autorka se přitom vyhnula konfrontaci vzpomínek a návratů do současnosti, pouze v poslední větě se Legátová vrací do přítomnosti, v níž hlavní hrdinka s odevzdáním glosuje svůj život: „Pochoduji jako voják, kterému bubnují do kroku. Má duše mě opustila. Bloudí horskými stráněmi a hlídá zbytečné hroby.“⁸⁵ V *Želarech* a *Jozově Hanuli* je více než ve zbývajících autorčiných knihách postižena významná role přírody a přírodních sil. Člověkem nepodmaněná příroda hraje v životě prostých venkovanů nezastupitelnou roli, je prostředníkem sezonní obživy, poskytuje místním bezpečné útočiště (úkryt Vratislava Lipky, posléze i ostatních obyvatel Želar před sovětskými vojáky), ale také působí jako nevladatelný živel přinášející lidské utrpení (při polomu zraněný Joza: „Přivezl nám ho odkudsi ze slovenského pohraničí Richardův přítel jako pozoruhodnost. Dá se říct, že v beznadějném stavu. Polámán, rozedrán, téměř bez krve.“⁸⁶ Zabloudění a Hanino zranění v bouřce...). Spojení člověka a přírody je

⁸⁵ Květa Legátová, *Jozova Hanule*, Paseka, 2002, 1.vyd. 110 str.

⁸⁶ Květa Legátová, *Jozova Hanule*, Paseka, 2002, 1.vyd. 110 str.

nejpatrnější na příkladu Lucky Vojničové, tato žena dobře znala bylin a jejich léčivých účinků, vystupuje ve vesnickém společenství nejen jako babka kořenářka, ale také jako neochvějná autorita ovládající všemožná kouzla a zařikání. V *Želarech* a *Jozově Hanuli* se primárně setkáváme s venkovským prostředím, avšak ani městský svět nezůstává zcela mimo autorčinu pozornost (Šádova Huť v *Želarech*, rušný společenský a profesní život Hany před jejím nedobrovolným útekem do Želar – *Jozova Hanule*, město symbolizují postavy „návštěvníků“ – pan řídící, lékař, řádová sestra apod.). Komparace obou odlišných prostředí ve výsledku přináší zvýraznění charakterových vlastností prostých venkovanů, jejich vztah k rodnému kraji a respekt vůči starým tradicím. Na rozdíl od souboru detektivních povídek *Nic není tak prosté* se zde motiv městského způsobu života objevuje pouze okrajově. V knize *Nic není tak prosté* se všechny povídky odehrávají na pozadí města či jeho okrajových částí.

V *Jozově Hanuli* jsme svědky Hanina hledání nového způsobu života a fatálního setkání s pacientem Jozou, který ve výsledku ovlivní nejen další Hanin život, ale především způsob jejího uvažování o sobě samé a svém okolí. Motiv setkání nalezneme ve všech výše zmíněných autorčiných knihách, pouze v *Jozově Hanuli* má však setkání milostný podtext, aniž by byl přítom prvoplánový. V příběhu medicy Elišky alias Hany můžeme na motiv setkání s chasníkem Jozou také nahlížet poněkud abstraktněji a chápat jej potom jako střet starého a nového způsobu žití.

U Legátové je v její tvorbě patrná také humorná složka, která je nejvíce zastoupena v souboru povídek s fantaskními motivy *Mušle a jiné odposlechy*. „...Právě to odnesl šestý kuchař, nějak se to rozkřiklo a nikdo se nechtěl k tomu povolání hlásit. Biřici dostali za úkol pozorovat, z kterých komínů se kouří. Ale když vtrhli do chalupy, viděli u plotny babu, jejíž kuchařské umění vrcholilo ječnými plackami a zadělávanými dršťkami. Aby čelili svízelné situaci, zavedli povinný

kuchařský kurs pro všechny, kteří se narodili v pátek. Nastalo falšování úředních dokladů a jako vždy na to doplatila chudina...⁸⁷

Humorný podtón a smysl pro recesičnost vložila autorka také do příběhu *Jozovy Hanule*. Humorné dialogy zde symbolizují Hanino vyrovnání se s nastalou situací a rodící se sympatie k Jozovi.

Legátová ve svých knihách zachytila celou plejádu rozličných typů postav. Aktéry jejích příběhů jsou mladí lidé (*Korda Dabrová, Jozova Hanule, Nic není tak prosté, Mušle a jiné odposlechy*), zástupci starší generace, kteří většinou stojí v opozici bouřlivému mládí (*Želary, Jozova Hanule, Nic není tak prosté*), ale zapomenout nesmíme ani na malé a zvědavé děti (*Postavičky, Želary, Jozova Hanule, Mušle a jiné odposlechy*). Nezastupitelné místo v autorčině tvorbě představují ženské postavy. Ať již vystupují v podobě vševědoucího a svérázného živle s vulgárním vyjadřováním, avšak ryzím charakterem (Lucka Vojničová) či jako typ zosobnělé dobroty a obětavosti (Žeňa, Hanule, Korda). V povídkové knize *Nic není tak prosté* narazíme na ženu-nápovědu (stará Jedličková, s níž se poručík Ryška setkal při výslechu profesora Mrože, a jež prakticky přivedla poručíka na správnou stopu ve vyšetřovacím procesu, se posléze zjevuje v Ryškově mysli jako nezainteresovaný glosátor s potřebným nadhledem. „Ve finále tak Jedličková představuje nejen detektivovo svérázné alter ego, ale zastupuje také autorku.“⁸⁸). V typologii mužských postav převažují v knihách *Želary* a *Jozova Hanule* svérázní venkované, kteří častokrát nejdou pro hrubé slovo či ránu nikterak daleko, přesto i zde najdeme muže jemnějších povah a dobrých charakterových vlastností (Joza, Vratislav Lipka, pan řídící, pan farář, inženýr Šelda...). V detektivně laděných povídkách *Nic není tak prosté* je hlavním zástupcem maskulinního rodu poručík Ryška, jenž však působí ve své roli poněkud amatérsky až směšně.

⁸⁷ Květa Legátová, *Mušle a jiné odposlechy*, Pistorius, 2007, 144 stran

⁸⁸ Lenka Jungmannová, *Detektiv Jedličková zasahuje*, A2-kulturní týdeník, č.9, 2007

Tyto povídky tak ve výsledku dostávají zřejmý feministický podtext (viz poručíkovy alter ego Jedličková).

Pokud již hovoříme o typologii jednotlivých postav, ráda bych v této souvislosti prezentovala vlastní postřeh týkající se pojmenování daných figurantů v příběhu. Vnímavý čtenář může snadno vydedukovat, že při volbě jmen autorka použila jistou symboliku. S jemnou nadsázkou můžeme hovořit o tzv. mluvícím jménu, které je právě nositelem oné vnitřní symboliky. V příbězích nacházíme jména, která ve čtenáři svou zvukovou podobou evokují buďto pozitivní či negativní pocit, vjem (stěží si představíme za jménem Juliška či Metodějka zlou osobu se zápornými vlastnostmi, stejně tak nositelka jména Žeňa bude ve čtenáři evokovat spíše pocity něhy a ochranné pudy; naopak jména jako Lucka Vojničová, Vojta Zálešák mohou ve čtenáři evokovat tvrdost a hrubost charakterových i vizuálních rysů). Jména daných postav navíc také korespondují s venkovským prostředím, autorka volí tradiční česká jména, hojně také využívá hypokoristiky těchto jmen. Naopak chce-li zdůraznit, že postava pochází z jiného prostředí, povětšinou městského, volí modernější podobu křestního jména (Eliška, Richard, ing. Šelda...).

Jak bylo tedy doloženo výše, v knihách *Želary*, *Jozova Hanule*, *Nic není tak prosté*, *Mušle a jiné odposlechy* nalézáme společné rysy, a to jak z hlediska obsahového, tak i formálního. Nejvíce shody vykazují novela *Jozova Hanule* a sbírka baladických příběhů *Želary*, které zachycují život na chudých slováckých kotárech.

Jistou kongruenci můžeme vyzorovat i mezi beletristickou a rozhlasovou tvorbou. Všechny tři autorčiny knižní soubory rozhlasových her (*Pro každého nebe*, *Posedlá a jiné hry*, *Mimo tento čas*) jsou si na první pohled podobné jak rozsahem, tak i typograficky. Nadto jsou všechny doplněny o předmluvu či doslov. Oproti poněkud statickým *Želarům* uplatňuje Legátová ve své dramatické tvorbě dynamické, ponejvíce několikaslovné, málokdy vícevětne dialogy.

Úspora ve vyjadřování je tak typická pro všechny žánry autorčiny tvorby. Rozhlasové dialogy se realizují ponejvíce ve dvojici, zcela výjimečně jsou na scéně přítomny více jak tři osoby. Obdobně jako v beletristické tvorbě, i zde Legátová zasazuje postavy do prostředí, které důvěrně zná (město, prostředí školy, okupace za druhé světové války...). Nevyhýbá se však ani místům fantaskním (nebe, peklo, středověký hrad...), což může odkazovat na sbírku povídek *Mušle a jiné odposlechy*. Ostatně dalším pojítkem je i osobitá práce s ironií a humorem, který nalezneme například v *Jozově Hanuli* či již zmiňovaných *Mušlích a jiných odposleších*. „V doslovu Lenka Jungmannová poněkud paradoxně na jedné straně poukazuje na Legátové starosvětskost a vlastenecké cítění, vyzdvihuje humanistické zacílení díla v čapkovské tradici, na druhé straně oceňuje autorčinu aktuálnost, výraznou modernost jejích textů. Případněji by asi bylo charakterizovat soubory rozhlasových her jako sumu textů kontaminovaných dobovými poetikami a literárními trendy, ale zároveň textů vzácně předjímajících témata, která přinese zítřek; třeba otázky ekologie nebo otázky ženské emancipace.“⁸⁹ Rozhlasové hry Květy Legátové tak můžeme řadit na stejnou kvalitativní úroveň jako její populárnější beletristické texty, ne-li výše.

⁸⁹ Radim Kopáč, *Předjímavá rozhlasová Květa Legátová*, in: Týdeník Rozhlas, č. 31, 2004

VI. MILÁ PANÍ UČITELKO...

(vzpomínání bývalé studentky Ivany Morávkové /roz.Jourové/ na Květu Legátovou, respektive Věru Hofmanovou)

Shodou náhod jsem se v knihovně při půjčování knih Květy Legátové pro tuto práci seznámila s její bývalou studentkou. Paní Morávková studovala na knihovnické škole v Brně, kde Legátová (působící pod svým civilním jménem Hofmanová) tehdy pracovala jako učitelka českého jazyka a literatury.

...Já jsem studovala na knihovnické škole v Brně v letech 1964 – 1967, tenkrát byla škola umístěna na Křížové ulici na Starém Brně. A právě tady jsem potkala paní Věru Hofmanovou. Tenkrát jsem samozřejmě vůbec netušila, že něco píše. Její knihy jsem poznala až o mnoho let později, kdy jsem pracovala v knihovně.

Takže paní Legátová se při hodinách literatury ani nijak neprezentovala jako autorka dvou knih či rozhlasových her?

Ne, tak to v žádném případě. My jsme ji opravdu znali pouze jako učitelku češtiny. Byla to ale výborná učitelka...říkala nám například hned v prvním ročníku – musíte si založit slovníček inteligence. Víte, ona nás všechny oslovovala jednotně – kanárci.

A vždycky přišla a řekla – kanárku, máš slovníček inteligenta? To vlastně byl nějaký sešitek, kam si člověk psal slova, která neznal. To je taková moje krátká vzpomínka na ten první ročník.

Vybavíte si ještě něco dalšího v souvislosti s paní Hofmanovou-Legátovou?

No, potom se naše škola přestěhovala na Koněvovu ulici a spolu s námi šla i paní učitelka Hofmanová. Tam mě opět učila českou literaturu, a pokud si dobře pamatuji, tak mě jeden rok vyučovala i světovou literaturu. Podle mého však tu českou literaturu učila, jak nejlépe mohla. V té době již totiž neplatila žádná povinná četba, takže

jsme si sami mohli vybrat jakéhokoli autora, záleželo na tom, co se nám zkrátka líbilo. Ale čtenářský deník jsme museli mít pečlivě vypracovaný, neboť paní učitelka všechno znala, měla načteno neuvěřitelné množství knih, takže nebylo možné ji nijak ošidit. Co se mi na jejích hodinách také líbilo, bylo to, že ona danou probíranou látku vhodně zařadila i do kontextu světové literatury. Což se mi v životě již mnohokrát zúročilo. Navíc já jsem tehdy neměla absolutně ponětí o tom, že ona některé ty autory, které my jsme v hodinách probírali, také znala dokonce osobně! To jsem zjistila až zpětně, z její vzpomínkové knihy.

Víte, mě dnes mrzí, že jsem se s ní od maturity již nikdy nesetkala, já na srazy nejezdím, byla jsem jenom na jednom a tam zrovna paní Hofmanová nebyla. Vlastně až po letech, kdy vyšly Želary, jsem zjistila, že to napsala právě moje paní učitelka. Vůbec jako první mi to říkala kolegyně a já jsem tomu nechtěla věřit, protože se mi to k ní absolutně nehodilo. To přece nemohla napsat „Hofmanka“, to psala úplně jiná ženská, říkala jsem si. Pak jsem ale podle fotografie zjistila, že je to opravdu paní Hofmanová. Víte, ona byla takový záhadný člověk. Věděli jsme o ní jen to, že žije se svou maminkou, ale že vedle učení vyvíjela i nějakou spisovatelskou činnost, tak o tom vůbec nikdo nevěděl. My jsme ani netušili, že dříve působila na venkovských školách, což se pak také promítlo v její tvorbě, že. Pro mě to celé bylo po letech obrovské překvapení!

Já bych se teď tedy zeptala na to, jak jste ji v té době, kdy vás vyučovala, vnímala vy. Protože jste mi před chvílí řekla, že jste nechtěla věřit tomu, že by, jak vy říkáte „Hofmanka“, něco takového mohla napsat.

Já jsem ji totiž vnímala z pohledu tehdy patnácti až devatenáctileté holky, a to, co jsem si posléze přečetla v její vzpomínkové knížce, bylo zkrátka, podle mého, vyprávění úplně jiné ženy, než jak jsme ji tehdy znali. Teď na mne působila dojmem velmi silné osobnosti, ale tehdy

jsem ji tak zřejmě nevnímala. Mně přišla jako taková normální, obyčejná ženská...veselá, příjemná.

Na závěr by mě ještě zajímal váš názor na to, proč Květa Legátová již od počátku své tvorby používá pseudonymy. Vy ji přeci znáte i z toho jiného úhlu, než většina čtenářů...

Tak na to vám bohužel neodpovím, nad tím jsem, přiznám se, nikdy nepřemýšlela. Jestli byla skromná? To mi k ní nějak nepasuje. Spíš si myslím, že na sebe nikdy nechtěla strhávat pozornost a byla spíš tak sama pro sebe. Tak možná proto se schovávala za pseudonymy. Opravdu netuším.

Děkuji za rozhovor.

VII. ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se snažila o interpretačně-analytický obraz veškeré knižně publikované tvorby Věry Hofmanové, publikující svá díla pod pseudonymy Věra Podhorná a Květa Legátová – pod tímto autorským jménem pak vstoupila do obecného čtenářského povědomí.

U bezmála poloviny titulů této autorky můžeme vysledovat jistou monotematicnost. Je to konkrétně u děl *Postavičky*, *Korda Dabrová*, *Želary* a *Jozova Hanule*, kde spisovatelka těžší z nelehkého venkovského prostředí minulého století, zachycuje slovácký region, pracuje s postavami svérázných obyvatel a s jejich častokrát komplikovanými lidskými osudy. I když se Květa Legátová narodila v Podolí u Brna, dokázala se se slováckým krajem sžít natolik, že má čtenář pocit, že jde o autorčino rodiště.

V dílech Květy Legátové můžeme nalézt i řadu jiných společných rysů. Jednak je to lyricky líčené prostředí, v němž se příběhy odehrávají, dále je to soužití staré a mladé generace se všemi svými rozpory, zachycení kontrastu mezi životem na vesnici a ve městě, vztah člověka k přírodě, půdě. V menší míře se potom v těchto titulech setkáme s nářečním dialektem typickým pro danou oblast. Další charakteristické rysy jako jsou například hutnost textu, dynamické dialogy a pro autorku tolik příznačné kondenzované vyjadřování najdeme i v ostatních jejích dílech (*Pro každého nebe*, *Posedlá a jiné hry*, *Mušle a jiné odposlechy*, *Nic není tak prosté*).

Obecně můžeme říci, že Květa Legátová vynikla zejména jako autorka krátkých prozaických útvarů. Právě zde dokázala pomocí dějových zkratk mistrně postihnout slovácký kraj s jeho specifickou mluvou. Avšak ani ostatní autorčina tvorba, věnovaná odlišné tematice (*Mušle a jiné odposlechy* a *Nic není tak prosté*), není méně pozoruhodná. Zde Legátová prokázala svou další typickou vlastnost, a

sice smysl pro recesi a parodii, kterou uplatnila zejména v povídkovém souboru *Mušle a jiné odposlechy*. Zde přetvořila klasické pohádkové příběhy po svém a posunula zažité vnímání příběhu do zcela nové perspektivy.

Všechny tyto aspekty činí z Legátové autorku s nezaměnitelným rukopisem. Je více než zřejmé, že jde o výraznou osobnost, která se ve své tvorbě snaží vždy dostat pod povrch věcí samotných.

IX. ANOTACE:

Příjmení a jméno: Svobodová Veronika

Název katedry a fakulty: Katedra bohemistiky, Filozofická fakulta

Název diplomové práce: Květa Legátová (autorská monografie)

Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Lubomír Machala, CSc.

Počet znaků: 110 338

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 73

Klíčová slova: Květa Legátová, Věra Podhorná, rozhlasové hry, Želary, Jozova Hanule

Charakteristika diplomové práce: Diplomová práce přináší interpretačně-analytický výklad knižně publikované tvorby Květy Legátové alias Věry Podhorné. Hlavním cílem bylo postihnouti charakteristických rysů její tvorby. Dalším úkolem této práce byl důkladný bibliografický soupis autorčiny tvorby zveřejněný pod všemi pseudonymy a snaha shromáždit co nejúplnější soupis ohlasů, kritik, recenzí, časopiseckých a novinových článků reagujících na autorčino dílo či podávající pohled na životopisná data Květy Legátové.

POUŽITÁ LITERATURA:

Primární:

PODHORNÁ V., *Postavičky*, Krajské nakladatelství v Brně, 1957, 1.vyd., 152 stran

PODHORNÁ V., *Korda Dabrová*, Krajské nakladatelství v Brně, 1961, 1.vyd., 263 stran

LEGÁTOVÁ K., *Želary*, Paseka, 2001, 1.vyd., 240 stran

LEGÁTOVÁ K., *Jozova Hanule*, Paseka, 2002, 1.vyd., 110 stran

LEGÁTOVÁ K., *Pro každého nebe*, Labyrint, 2003, 1.vyd., 166 stran

LEGÁTOVÁ K., *Posedlá a jiné hry*, Paseka, 2004, 1.vyd., 168 stran

LEGÁTOVÁ K. – KAPRÁLOVÁ D., *Návraty do Želar – Rozhovor*, Host, 2005, 1.vyd., 172 stran

LEGÁTOVÁ K., *Nic není tak prosté*, Pistorius, 2006, 1.vyd., 204 stran

LEGÁTOVÁ K., *Mušle a jiné odposlechy*, Pistorius, 2007, 1.vyd., 144 stran

LEGÁTOVÁ K., *Mimo tento čas*, Pistorius, 2008, 1.vyd., 256 stran

Sekundární:

1. Slovníky a bibliografie

BLAHYNKA M. a kol., *Čeští spisovatelé 20. Století*, Československý spisovatel, 1985, 1.vyd.

CHALOUPKA O., *Příruční slovník české literatury od počátků do současnosti*, Brno: Centa, 2005, 1.vyd.

MENCLOVÁ V., VANĚK V. a kol., *Slovník českých spisovatelů*, Libri, 2005, 2.vyd.

JANOUŠEK P. a kol. , *Slovníku českých spisovatelů od roku 1945 Díl 1., A-L*, Brána, 1995, 1.vyd.

JANOUŠEK P. a kol., *Slovník českých spisovatelů od roku 1945, Díl 2, M-Ž*, Brána, 1998, 1.vyd.

VOPRAVIL J., *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha 1973.

2. Dějiny literatury

HRABÁK J., a kol., *Průvodce po dějinách české literatury*, Panorama, 1978, 2.vyd.

CHALOUPKA O., Voráček Jaroslav, *Kontury české literatury pro děti a mládež*. Praha 1984.

KOLEKTIV AUTORŮ, *Panorama české literatury (Literární dějiny od počátků do současnosti)*, Rubico, 1994, 1.vyd.

LEHÁR J. a kolektiv, *Česká literatura od počátků k dnešku*, Nakladatelství Lidové noviny, 2005, 1.vyd.

3. Teorie literatury

HRABÁK J., *Poetika*, Československý spisovatel, Praha 1977. 2. vyd.

HODROVÁ D., a kol., *Na okraji chaosu. Poetika literárního díla 20. století*. Praha 2001.

VLAŠÍN Š. a kol., *Slovník literární teorie*. Praha 1977.

4. Souhrnné stati o životě a díle Květy Legátové

BÍLEK P., *Události, či text?* In: Souvislosti. Revue pro literaturu a kulturu, 1/2002

HOMOLOVÁ M., *Tajemství paní učitelky z Kopanic*, in: Lidové noviny, 22.9.2001

HORÁK O., *Autorka, jež debutovala dvakrát*, in: Lidové noviny, 3.11.2009

KAPRÁLOVÁ D., *Tajemná spisovatelka a její krajiny*, in: Týdeník Rozhlas, č.12, 2002

MYSLIVEČKOVÁ R., *Proměny „Květy Legátové“*, in: Literární Novinky, č.2, 2002

PAVELČÍK J., *Črty z vyhnanství na Kopanicích*, in: Malovaný kraj, č.6, 2001

POSPÍŠIL I., In: *Český kvázipostmoderní román: poetizace automatismu a zrození „nového člověka“*, zdroj: www.phil.muni.cz

UHDE M., *Outsiderka dostala státní cenu*, in: Revue Proglas, č.9, 2002

VLAŠÍN Š., *Prozaička se třemi jmény*, Kmen – Obrys, 2003, číslo 21

ZÁVODSKÝ V., *Brněnská autorka slavná i dobře utajená*, in: Duha, č.4, 2004

5. Recenze a kritiky věnované jednotlivým knihám Květy Legátové

1. Korda Dabrová

HRZALOVÁ H., *O vkus a rozhled mladých*, in: Tvorba, č.32, 1962

JUNGMANN M., *Jedna dobrá, jedna špatná*, Literární noviny, č.12, 1962

MACÁK B., *Epik dětské psychologie*, in: Host do domu, č.4, 1962

MYSLIVEČKOVÁ R., *Proměny „Květy Legátové“*, in: Literární Novinky, č.2, 2002

PETR L., *Neromán*, in: Červený Květ, č.6, 1962

VLAŠÍN Š., *Pokus o brněnský román*, in: Rovnost, č.69, 1962

2. Rozhlasové hry – Pro každého nebe, Posedlá a jiné hry, Mimo tento čas

HORÁK O., *Květa Legátová, Pro každého nebe*, in: Lidové noviny, č.214, 2008

HRAŠE J., *Co vše patří do literatury aneb debutantka Květa Legátová*, In: Svět rozhlasu, 7/2002

JUNGMANNOVÁ L., *Doslov aneb Řada neznámých*, doslov In: *Posedlá a jiné hry – Květa Legátová*, Paseka, 2004, 168 stran

KOPÁČ R., *Předjímavá rozhlasová Květa Legátová*, in: Týdeník Rozhlas, č. 31, 2004

KOSTŘICOVÁ B., „*Tajemství*“ *Květy Legátové*, in: Literární noviny, č.10, 2004

KUNDERA L., *Rozpomnutí*, předmluva In: *Pro každého nebe – Květa Legátová*, Labyrint, 2003, 166 stran

PAVLOVSKÝ P., *Květa Legátová (1919)*, Panáček v říši mluveného slova – in rubrika Autoři, režiséři, interpreti, 2007

PAVLOVSKÝ P., *O swingu, nebi, paměti a zvířatech*, in: Divadelní noviny, č.19, 2003

3. Želary

BÍLEK P., *Události, či text?* In: Souvislosti. Revue pro literaturu a kulturu, 1/2002

HOMOLOVÁ M., *Želary aneb návrat příběhu*, in: Lidové noviny, 29.12.2001

JARCHOVSKÝ P., *O Želary nikdo neměl zájem*, in: Mladý svět, č.35, 2003

KAPRÁLOVÁ D., *Dobře zabydlené bludiště*, Host, 2002, číslo 1

KUNA K., *Knihovnička Literárních novin*, in: Literární noviny, č.42, 2001

RULF J., *Želary, Želary, popelavé skály*, Reflex, 2002, číslo 13

SUMAN Z., In: *Všechno není Žalov a Legátová ví proč*, zdroj: internetové knihkupectví Kosmas

TRÁVNÍČEK M., *Pozoruhodná prvotina*, in: Tvar, č.20, 2001

UHDE M., *Outsiderka dostala státní cenu*, in: Revue Proglas, č.9, 2002

VLAŠÍN Š., *Povídky z Valašska*, in: Obrys-Kmen, č.9, 2002

4. Jozova Hanule

KAPRÁLOVÁ D., *Dobře zabydlené bludiště*, Host, 2002, číslo 1

MYSLIVEČKOVÁ R., *Nepřekonatelné Želary?*, in: Literární novinky, č.1, 2002

TROJAN O., *Jozovy Hanule cesta na plátno*, in: Host, č.8, 2002

VLAŠÍN Š., *Prozaička se třemi jmény*, Kmen – Obrys, 2003, číslo 21

ZAHRADNÍČKOVÁ H., *Květa Legátová, Jozova Hanule*, In: Lidové noviny, 28.8. 2002

5. Mušle a jiné odposlechy

DEMELOVÁ K., *Prázdné mušle*, in: Literární novinky, č.3, 2008

KIRKOSOVÁ K., *O zoufale zamilovaném draku a jiných pohromách*, in: Host, č.2, 2008

KREMLIČKA V., *Co po Želarech?* In: Reflex, č.2, 2008

MYSLIVEČKOVÁ R., *Apokryfy starobylé i staromilské*, in: Lidové noviny, 15.12.2007

PIŽLOVÁ J., BUCHTIKOVÁ V., recenze knihy *Mušle a jiné odposlechy*, In: www.nekultura.cz, 15. května 2008

SLADKÝ P., *Pohádky pro dnešek*, in: A2, č.14, 2008

6. Nic není tak prosté

HAIČKOVÁ Z., *Detektivka nemusí být prostá*, in: Literární novinky, č.5, 2007

JUNGMANNOVÁ L., *Detektiv Jedličková zasahuje*, A2-kulturní týdeník, č.9, 2007

KAPRÁLOVÁ D., *Legátové prosté, leč napínavé a čtivé detektivní retro*, in: Mladá fronta Dnes, 3.1.2007

MYSLIVEČKOVÁ R., *Detektivní povídky*, in: Lidové noviny, 9.12.2006

Internetové odkazy:

www.rozhlas.cz

www.mluveny.panacek.com

www.phil.muni.cz

www.tribun.cz

www.kosmas.cz

www.nekultura.cz